

**FYLKESMANNEN
I SOGN OG FJORDANE**

Forvaltningsplan for Eikefjordholmene naturreservat i Flora kommune

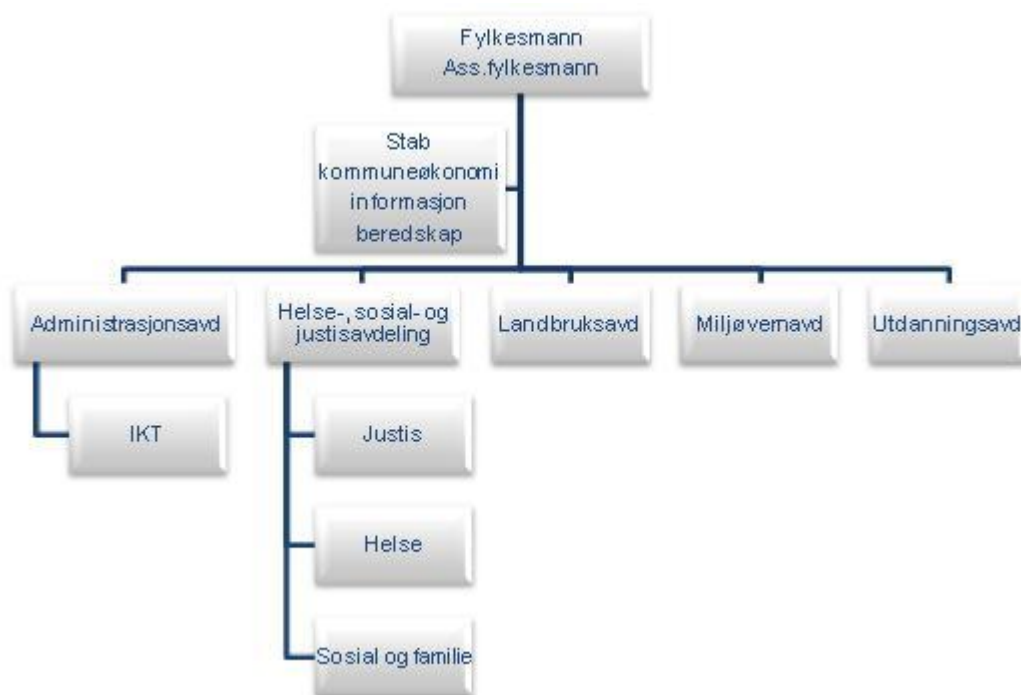
Rapport nr. 1-2009

FYLKESMANNEN I SOGN OG FJORDANE

Fylkesmannen er Regjeringa og staten sin fremste representant i fylket, og har ansvar for at Stortinget og Regjeringa sine vedtak, mål og retningslinjer vert følgde opp. Fylkesmannen skal fremje fylket sine interesser, ta initiativ både lokalt og overfor sentrale styringsorgan.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har oppgåver innan landbruk og bygdeutvikling, miljøvern, sosialsektoren, sivil beredskap og overfor kommunane. Vi er om lag 110 tilsette, og er organisert slik:

HER FINN DU OSS:

Statens hus, Njøsavegen 2, Leikanger
Telefon 57 65 50 00 – Telefaks 57 65 50 55
Postadresse: Njøsavegen 2, 6863 Leikanger

Landbruksavdelinga:

Fjellvegen 11, Førde
Telefon: 57 72 32 00 – Telefaks 57 72 32 50
Postadresse: Postboks 14, 6801 Førde

E-post: post@fmsf.no

Internett: <http://www.fylkesmann.no/sfj/>
<http://sognogfjordane.miljostatus.no>

Framsidedfoto: Notaholmen, november 2008. Foto: Tore Larsen

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Rapport nr. 1-2009

Forfattarar Heidi Sandvik	Dato Desember 2009
Prosjektansvarleg Tore Larsen	Sidetal 36
Tittel Forvaltingsplan for Eikefjordholmane naturreservat i Flora kommune	<i>ISBN 978-82-92777-04-06</i> <i>ISSN 0803-1886</i> <i>Rapporten ligg også på nettstaden Miljøstatus</i>
Geografisk område Sogn og Fjordane	Fagområde Naturvern
Samandrag <p>Holmane Kvalvikeholmen, Middagsholmen og Notaholmen med omliggande sjøareal vart ved kgl.res. 28.05.1993 verna under namnet Eikefjordholmane naturreservat. Føremålet med vernet er å gje sjøfuglane gode og trygge livsvilkår og å ta vare på ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl med naturleg tilhøyrande vegetasjon og dyreliv. Eikefjordholmane har særleg verdi som hekkeplass for måsefugl (måsar og ternar) i Sogn og Fjordane.</p> <p>Føremålet med forvaltingsplanen er å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vere eit hjelpemiddel til å realisere føremålet med naturreservatet. Planen byggjer på verneforskrifta og den kunnskapen som finst om reservatet og om sjøfugl • Klargjere kva spelerom grunneigarar og andre brukarar har i det freda området • Gje grunneigarane og allmenta innsyn i kva siktemål og strategi forvaltingsstyresmakta har for naturreservatet <p>Konkrete "bevaringsmål" for naturreservatet er at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talet på artar og par som hekkar i reservatet skal vere på <i>minst</i> same nivå som i perioden rundt vernetidspunktet, dvs. minimum 150 par fiskemåsar, fem par hettemåsar, to par gråmåsar, 30 par makrellternar og seks par tjeld. Grågås, ærfugl og siland skal også hekke i naturreservatet. • Holmane skal vere tilgjengelege og eigna for hekking for dei nemnde artane, dvs. at området skal vere utan tre og at buskar/kratt skal haldast nede. • Fuglane skal ikkje bli unødig uroa av ferdsel i hekketida. <p>Notaholmen og Middagsholmen vart rydda for skog og kratt i januar 2009. Skjøtselstiltak for å halde tre, buskar og kratt nede vil ha høg prioritet framover. Rydding vil bli gjort med manuell hogst når det trengst. Det kan vere ønskjeleg med noko beiting, særleg på Kvalvikeholmen som har tradisjon for beiting. Lyngbrenning kan også vere aktuelt i delar av verneområdet.</p> <p>Gjennom synfaringar og fugleteljingar vil Fylkesmannen følgje med på utviklinga i hekkebestandar og vurdere resultat av utført skjøtsel.</p>	
Emneord 1. Naturvern 2. Sjøfugl 3. Forvaltingsplan 4. Biologisk mangfald	Ansvarleg Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Føreord

Eikefjordholmene naturreservat er eit av 57 sjøfuglreservat i Sogn og Fjordane som vart verna ved kgl. res. 28.05.1993. Dette er den første forvaltningsplanen for området, og ein av 17 forvaltningsplanar som Fylkesmannen sette i gang arbeid med hausten 2008. Ingen av dei 57 sjøfuglreservata i fylket hadde fått utarbeidd forvaltningsplanar før dette.

Dei fleste av desse 17 naturreservata vart valde ut til arbeidet med forvaltningsplan på grunn av stort behov for vegetasjonsskjøtsel for å fremje verneføremålet. Sjøfuglane hekkar på bakken og dei vil ha område med godt utsyn til alle kantar for å føle seg trygge. Dei siste åra har det derfor også vore sett i gang rydding av tre og kratt som veks opp i fleire sjøfuglreservat i fylket.

Den største utfordringa for sjøfuglane for tida er likevel å finne nok næring i sjøen til å gjennomføre hekking. Låg ungeproduksjon på grunn av næringsmangel har dei siste åra vore eit problem rundt heile Nordsjøen. Med dei problema sjøfuglane er inne i på grunn av manglande næringstilgang, er det viktig at hekkeplassane er best mogleg eina for dei fuglane som faktisk går til hekking. Aktuelle skjøtselstiltak for å gjenskape og oppretthalde best moglege vilkår for hekkande sjøfugl er derfor eit sentralt tema i forvaltningsplanane.

Fylkesmannen har hatt 12 forvaltningsplanar for sjøfuglreservat på høyring i 2009. Høyringsbrev har vore sendt til grunneigarar, aktuelle offentlege etatar og fleire lokale og regionale lag og organisasjonar. Høyringsdokumenta har lege på Fylkesmannen sine heimesider. Vedtekne forvaltningsplanar er å finne på Miljøstatus for Sogn og Fjordane (<http://sognogfjordane.miljostatus.no>), under "Rapportar", som er ei lenkje under "Kart og geodata" på hovudmenyen. Planane ligg også under tema sjøfuglreservat i Miljøstatus.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er forvaltningsstyresmakt for alle sjøfuglreservata i Sogn og Fjordane.

Rådgjevar Heidi Sandvik har ført framlegga til forvaltningsplanane i pennen. Det er også ho, i samarbeid med andre fagpersonar hos Fylkesmannen, som har gjennomført høyringa og slutført arbeidet med forvaltningsplanane. Tore Gundersen i Statens Naturoppsyn har bidrege med hjelp under synfaringane, både i form av transport og erfaringar frå skjøtelsarbeid.

Leikanger, desember 2009

Nils Erling Yndesdal (sign.)
fylkesmiljøvernssjef

Innhold

1	Innleiing	6
2	Eksisterande kunnskap om sjøfuglane i fylket	7
2.1	Registreringar	7
2.2	Tilstand	7
2.3	Utfordringar	8
3	Eikefjordholmane naturreservat	9
3.1	Skildring av planområdet	9
3.2	Naturkvalitetar	9
3.3	Tilstanden i Eikefjordholmane naturreservat	9
3.4	Bevaringsmål for Eikefjordholmane naturreservat	11
4	Brukarinteresser i Eikefjordholmane naturreservat	13
4.1	Beiting og lyngbrenning	13
4.2	Friluftsliv og ferdsel	14
4.3	Fiske	15
4.4	Jakt	16
4.5	Taretråling	17
4.6	Redningsteneste m.m.	17
4.7	Drift og vedlikehald av fyrlykta	17
4.8	Lågtflyging	17
5	Skjøtsel	18
5.1	Generelt om skjøtselsbehov i sjøfuglreservata	18
5.2	Om behovet for skjøtseltiltak i Eikefjordholmane naturreservat	19
5.3	Framtidige skjøtselstiltak i Eikefjordholmane naturreservat	21
5.4	Praktisk gjennomføring av skjøtselstiltak (vegetasjonsrydding)	22
6	Tilstandsovervaking og forvaltning	24
6.1	Overvaking av tilstand og oppfølging av bevaringsmål	24
6.2	Praktisering av dispensasjonsheimlane i verneforskrifta	25
6.3	Sakshandsaming ved dispensasjonssøknader	27
6.4	Skilting og informasjon	28
6.5	Ilandstiging i hekketida - rapportering	28
6.6	Statens naturoppsyn - kontaktinformasjon	29
7	Kjelder	30
8	Vedlegg	32
8.1	Vedlegg I - Verneforskrifta	32
8.2	Vedlegg II – kart som viser vernegrensene	34

1 Innleiing

Vern av areal med særlege naturverdiar er i Noreg regulert av naturmangfaldlova, som 1.7.2009 avløyste den gamle naturvernlova. Føremålet med vern er å sikre at kvalitetane i naturen vert tekne vare på for framtida. Vern som naturreservat (§ 37) er den strengaste av verneformene og blir m.a. brukt for område som inneheld trua, sjeldan eller sårbar natur, område av ein bestemte naturtype, er viktig for biologisk mangfald, utgjer ein spesiell geologisk førekomst eller har særskilt naturvitskapleg verdi.

Holmane Kvalvikeholmen, Middagsholmen og Notaholmen med omliggande sjøareal vart ved kgl.res. 28.05.1993 verna under namnet Eikefjordholmane naturreservat. Føremålet med vernet av Eikefjordholmane naturreservat, slik det er skrive i verneforskrifta del III, er: ”å gje sjøfuglane gode og trygge livsvilkår, og å ta vare på ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl med naturleg tilhøyrande vegetasjon og dyreliv”. Med sjøfugl meiner vi dei artane som lever av og ved havet størsteparten av året. Typiske representantar for sjøfuglane er stormfuglar (t.d. havhest), suler, skarvar, dei fleste måsefuglane (måsar, ternar og joar) og alkefuglane. Av andefuglane i Sogn og Fjordane er det berre ærfugl som er typisk sjøfugl. Det var desse artane det var lagt størst vekt på då sjøfuglreservata i fylket vart oppretta.

Verneforskrifta for Eikefjordholmane naturreservat, del VII seier at ”*Forvaltningsstyresmakta, eller den som forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med føremålet med vernet. Det kan utarbeidast forvaltningsplan, som skal innehalde nærare retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltaka.*” Heile verneforskrifta er gjengjeven i vedlegg 1.

Forvaltningsplanen skal vere eit hjelpemiddel til å realisere føremålet med vernet. Hovudføremålet er å gi ei oversikt over tilstand og utfordringar i Eikefjordholmane naturreservat, klargjere nærare kva spelerom grunneigarar og andre brukarar har i det verna området, og å konkretisere nødvendige tiltak for å gi sjøfuglane gunstige hekkeforhold. Forvaltningsplanen byggjer på verneforskrifta og den kunnskapen som finst om verneområdet.

I verneforskrifta står det lista opp kva tiltak som i utgangspunktet er forbode innanfor vernegrensene, kva som utan vidare er tillate og kva som krev løyve frå forvaltningsstyresmakta for å kunne gjennomførast. Forvaltningsplanen skal vere ei rettesnor for forvaltningsstyresmaktene si tolking av verneforskrifta, både når det gjeld dispensasjonspraksis og ulike praktiske tiltak som forvaltningsstyresmakta vil setje i verk eller støtte. Planen skal også gje grunneigarane og allmenta innsyn i kva siktemål og strategi forvaltningsstyresmakta har for naturreservatet. Med det vil dei betre kunne planleggje eigne aktivitetar, og betre bidra til å fremje verneføremålet sjølv. Dei vil også ha eit betre utgangspunkt for initiativ overfor forvaltningsstyresmakta, og eit grunnlag for kvalitetskontroll av forvaltninga.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er forvaltningsstyresmakt for Eikefjordholmane naturreservat, og står for planlegging (forvaltnings- og skjøtelsplanar) og handsaming av saker etter verneforskrifta. Verneforskrifta er juridisk bindande, medan forvaltningsplanen er retningsgivande for Fylkesmannen si praktisering av forskrifta og gjennomføring av praktiske tiltak i naturreservatet. Forvaltningsstyresmakta er ansvarleg for skjøtsel. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn i naturreservata, og har i samråd med Fylkesmannen også teke på seg skjøtelsarbeid så langt kapasiteten tillèt.

Revisjon av forvaltningsplanen bør skje når tilhøva i reservatet krev det, med grunnlag i erfaringar og vurderingar av konsekvensar av forvaltnings- og skjøtselstiltak i reservatet. Som generell rettesnor er det tilrådd at forvaltningsplanar vert reviderte minst kvart 10. år.

2 Eksisterande kunnskap om sjøfuglane i fylket

2.1 Registreringar

I Sogn og Fjordane vart det ved kgl. res 28.5.1993 oppretta 57 sjøfuglreservat, fremja av Miljøverndepartementet. Det var gjort ei omfattande kartlegging av sjøfuglområda i Sogn og Fjordane før vernet (Godø 1982, 1983, 1984), med oppfølgjande teljingar etter fredinga (Godø 1994/1995, 2000). Teljingar over ein såpass lang periode har gitt oss eit godt innsyn i kva nivå hekkebestandane av ulike sjøfuglartar låg på ved fredingstidspunktet, og eit utgangspunkt for å vurdere kva som er naturlege variasjonar i hekkebestandane over tid. Frå 2003 har Fylkesmannen i samarbeid med Statens Naturoppsyn talt fugl i sjøfuglreservata kvar sommar, men alle reservata har ikkje vorte talde kvart år.

2.2 Tilstand

Hekkebestandane av sjøfugl i Sogn og Fjordane braut saman i løpet av 2003/2004, på same tid som sjøfuglbestandane elles rundt Nordsjøen. Svært få fuglar la egg, og av dei få ungane som blei ruga ut kom nesten ingen på vengane. Den einaste faktoren som kan forklare hekkesvikt over så pass store geografiske område er næringsmangel. Årsaka til næringsmangelen kan vere samansett, men overfiske, kanskje i kombinasjon med auka havtemperatur, er nok den viktigaste forklaringa. Bestandane av havsil (tobis), som både er basisføde for mange sjøfuglartar og ein nøkkelart i økosystemet i Nordsjøen, forsvann nærmast i 2004.

Alle dei tre stormåsane, **svartbak**, **gråmåse** og **sildemåse** vart hardt ramma av samanbrotet i Nordsjøen i 2003/04. Desse artane var på god veg tilbake i 2007, men frå 2007 til 2008 vart hekkebestanden meir enn halvert for sildemåse og gråmåse. For svartbak viste teljingane i 2008 berre ein tredel av 2007-bestanden. **Fiskemåsen** har ein stabil, men svært liten hekkebestand på kysten; så liten at det truleg vil ta lang tid før den når gamle høgder – om den nokon gong gjer det. Hekkebestanden av **krykkje** i fylket er ein tidel av bestanden i 1995, men ser no ut til å halde seg stabil eller vere i svak auke. **Ternene** har vore nesten heilt borte frå kysten av Sogn og Fjordane etter ein rask nedgang som begynte for drygt 10 år sidan. I 2007 vart ternar for første gong i dette hundreåret funne hekkande ved den ytre kyststripa, men i 2008 var desse borte - og det meste av hekkebestanden i fylket blei funne i ein enkelt koloni innaskjers. **Tjuvjo** vart for første gong ikkje registrert under sjøfuglteljingane i Sogn og Fjordane i 2007, og er truleg forsvunne som hekkefugl i fylket. Under tilsvarande teljingar på 80-talet vart det jamt over sett 60 individ, men samanbrotet for denne arten kom allereie på 90-talet.

Grågåsa har også gått ein del tilbake dei siste åra, og dei store myteflokkane som brukte å ligge i Askvoll har vi ikkje sett dei siste åra. Frå 2007 til 2008 har det likevel skjedd ein liten auke, men denne har skjedd gjennom ei jamn spreining av arten utover i fleire av sjøfuglreservata. **Ærfuglen** ser ut til å produsere svært få ungar for tida. Hekkebestanden av ærfugl i fylket var i 2008 den minste som er registrert nokon gong. Etter oljeutsleppet frå MS *Server* vinteren 2007/2008 var dessutan talet på ærfuglar i dei store fjørfellingsflokkane halverte i høve til åra før, og året etter var det endå færre.

Havhest hekkar i ein svært liten, men tilsynelatande stabil bestand i to av sjøfuglreservata i nord. Hekkebestanden av **toppskarv** var på eit historisk lågmål tidleg på 2000-talet.

Toppskarven ser ikkje ut til å ha vore alvorleg påverka av næringssvikten i Nordsjøen, og truleg har andre og meir lokale faktorar ført til den generelle tilbakegangen i fylket sidan 80- og 90-talet. Arten er følsam for taretråling og ilandstiging på hekkeplassane.

Alke og lomvi er på om lag same bestandsnivå eller litt lågare enn dei siste ti-femten åra. Hekkebestanden av **lundefugl** i fylket er redusert dei siste tiåra, men har halde seg stabil sidan 2005. Hekkebestanden av **teist** braut saman på slutten av 80-talet, og har vore liten sidan. Til skilnad frå dei andre alkefuglane fiskar teisten i tareskog, og er dermed følsam for taretråling.

2.3 utfordringar

I følgje rapporten "Vest-Nordiske sjøfugler i et presset havmiljø", som vart publisert etter eit arbeidsseminar om sjøfugl som samla ekspertar frå fleire fagmiljø på Færøyane hausten 2007, har klimastyrte endringar i havet nærast slått ut fleire ledd i næringskjeda til sjøfugl i nordiske farvatn. Dei fuglane som møter opp på hekkeplassane slit med å finne nok mat. Resultatet er at få ungar lever opp. Det er normalt at sjøfuglar kan stå over hekkinga enkelte år. Når dette gjentek seg er det derimot grunn til bekymring. No er vi i ein situasjon der fleire artar har hatt mislukka hekking fleire år på rad.

Ein hovudkonklusjon i denne ekspertgruppa sin rapport er at det i ei tid med uoversiktlege og komplekse problem for sjøfugl knytt til klimaet, er viktigare enn nokon gong å ta kontroll over andre menneskeskapte faktorar som påverkar sjøfugl negativt. Dette kan vere faktorar som overfiske som medfører redusert næringstilgang for sjøfuglane, at fugl vert fanga i fiskereiskapar og døyr (bifangst), oljeforureining, miljøgifter, jakt og fangst, uroing i viktige leveområde, eller framande artar som kan true hekkande sjøfugl.

Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane dei siste åra viser at endringane i sjøfuglbestandane i sjøfuglreservata samsvarar med omfanget av fisket etter tobis, på den måten at hekkebestandane av sjøfugl har vore på eit lågmål når tobisen har vore nedfiska og auka i takt med auka tobisbestandar når fisket har vore stoppa. Tobis er ikkje nødvendigvis næring for sjøfuglane direkte, men står så sentralt i økosystemet at endringar i bestanden påverkar fleire ledd i næringskjedene. Det er samtidig grunn til å vere merksam på andre moglege bidrag til svake hekkesesongar. I 2008 vart det t.d. gjennomført seismikkskyting sør på kysten av fylket. Forsøk har tidlegare vist at fisk forlèt område med seismikkskyting, så slik aktivitet nær land midt i hekketida vil naturleg nok kunne skape problem for sjøfuglane sin næringstilgang.

Politikarar og nasjonale styresmakter har den siste tida sett eit større fokus på sjøfuglforvaltning. Miljøvernministrane i dei nordiske landa vedtok i eit møte i Stockholm i september 2008 at det skal arbeidast med ein nordisk tiltaksplan for å motverke nedgangen i sjøfuglbestandane i Vest-Norden. Tiltaksplanen skal utarbeidast gjennom eit samarbeid mellom dei aktuelle nasjonale styresmaktene i dei berørte nordiske landa.

I ein situasjon der mattilgangen er ein avgrensande faktor, vil det vere særleg viktig at sjøfuglreservata er attraktive og eigna for hekking, slik at flest moglege fuglar kan hekke og få fram ungar innafor rammene av det mattilgangen tillèt. Gunstige forhold i hekkeområda kan vere avgjerande for at sjøfuglbestandane kan ta seg opp i år med betre næringstilgang. I eit slikt perspektiv ser Fylkesmannen det som viktig at verna hekkelokalitetar er tilgjengelege for fuglane i best moglege tilstand. For ein del sjøfuglreservat er det nødvendig med skjøtsel for å halde vegetasjonen låg og fri for skog. Det er også viktig at ferdselsforbodet i verneområda blir etterlevd, slik at fuglane ikkje blir unødig uroa.

3 Eikefjordholmane naturreservat

3.1 Skildring av planområdet

Reservatet dekkjer eit areal på om lag 110 da, av dette er om lag 24 da landareal. Området omfattar tre holmar i indre delar av Eikefjorden i Flora kommune. Kvalvikeholmen er ca. 9 dekar stor, Notaholmen ca. 6 dekar og Middagsholmen ca. 9 dekar. Jordsmonnet er grunt, men med ein nokså rik vegetasjon.

Flyfoto av delar av Eikefjorden (henta frå www.norgebilder.no).
Grensene for naturreservatet er merkte med raudt.

3.2 Naturkvalitetar

Av påviste hekkande artar kan vi nemne ærfugl, grågås, siland, tjeld, raudstilk, strandsnipe, svartbak, fiskemåse, makrellterne og raudnebbterne. Eikefjordholmane har særleg verdi som hekkeplass for måsefugl (måsar og terner). Ved fugleteljingane i 2006 hadde Eikefjordholmane flest hekkande fiskemåsar og den største ternekolonien av alle dei undersøkte sjøfuglreservata i fylket. I grunnlagsundersøkingane før vernet var det berre området sin funksjon for fugl som vart kartlagt. Det er såleis ikkje gjort granskingar av eventuelle andre miljøkvalitetar i området.

3.3 Tilstanden i Eikefjordholmane naturreservat

Eikefjordholmane er eit viktig hekkeområde for måsefugl i Sogn og Fjordane, og særleg har talet på hekkande fiskemåsar og makrellterner vore høgt. Fiskemåsen er vanleg på alle tre holmane, medan makrellterna hekkar på Notaholmen og på Middagsholmen. Gråmåse, svartbak og hettemåse er registrerte hekkande enkelte år.

Art	1983	1984	1994	2000	2006
Grågås				3	3
Kanadagås			2		
Ærfugl			1	12	
Siland	2		33 ind.	10 ind.	15 ind.
Tjeld	1	1	12	7	3
Svartbak				10-12	4
Gråmåse			6		1
Fiskemåse	62	102	160	275	51
Hettemåse		10		3 ind.	
Makrellterne	35	15	50	30-40	17

Tabell 1. Tal hekkande par (=reir) for dei viktigaste artane i Eikefjordholmane naturreservat i tida før vernet (1983 og 84), året etter vernet (1994) og to seinare år (2000 og 2006). Talet på individ (ind.) er oppgitt for artar det ikkje er registrert hekking av. Tal frå 1982 er ikkje med i tabellen, sidan berre Notaholmen vart tald då. Det vart registrert 60 par hekkande fiskemåsar og 40 par makrellterne berre på Notaholmen i 1982.

Storleiken på hekkebestanden av fiskemåse i Eikefjordholmane var jamt aukande fram til teljingane i 2000, med 275 hekkande par til saman på dei tre holmane. Til liks med sjøfuglreservata i resten av fylket, har hekkebestanden gått kraftig ned etter dette, til 51 hekkande par ved siste teljing i 2006. Likevel var Eikefjordholmane det naturreservatet i Sogn og Fjordane som hadde flest hekkande fiskemåsar i 2006.

Talet på hekkande terner på Eikefjordholmane har svinga noko. Tal frå fylket samla viser ein rask nedgang i bestandane av terner dei siste ti åra. Også på Eikefjordholmane har hekkebestanden gått ned, frå 50 par i 1994 til 17 i 2006. I år 2000 hekka det 30-40 par makrellterner på Notaholmen (ingen på Middagsholmen). Etter dette vart det ikkje gjennomført teljingar i Eikefjordholmane naturreservat før i 2006. Sjølv om det var gjort registreringar i andre sjøfuglreservat i åra mellom 2000 og 2006, vart det ikkje funne hekkande terner i fylket, men det var berre ytre kyststrøk som vart undersøkte i denne perioden. Truleg har det hekka eit lite tal terner i Eikefjordholmane naturreservat og andre område i indre kyststrøk også i dei dårlegaste åra. I 2006 var den største av berre fire registrerte ternekoloniar i sjøfuglreservata i fylket å finne på Eikefjordholmane.

I år 2000 var det registrert 12 ærfuglhoer med ungar, men ingen i 2006. Det går ikkje fram av bakgrunnsrapporten på kva for holmar ærfuglane hekka. Hekkebestanden av ærfugl er no på eit lågmål i heile fylket.

Grågåsa har vore registrert hekkande med tre par dei to siste teljingane, dvs. i 2000 og 2006. Det er generelt ønskjeleg at grågåsa hekkar i sjøfuglreservata, fordi dei beitarr gras og held vegetasjonen nede.

Tabell 2 viser korleis observerte fuglar av kvar art var fordelt på dei tre holmane ved teljinga 14.06.2006.

Art	Middagsholmen	Notaholmen	Kvalvikeholmen
Grågås		2	1 (3 ungekull)
Siland	3	9	3
Tjeld		1	5 (1 ungekull sett)
Vipe			1
Svartbak	1	10 (4 rugande)	2
Gråmåse		2 (1 rugande)	
Fiskemåse	47 (19 rugande)	62 (28 rugande)	11 (4 rugande)
Makrellterne	4 (1 rugande)	48 (16 rugande)	

Tabell 2. Fordeling av fugl på dei tre holmane ved teljinga 14.06.2006. Talet er oppgitt i individ. Talet på observerte rugande fuglar eller ungekull står i parentes.

På grunn av gjengroing med skog og kratt har delar av naturreservatet vore lite eigna som hekkeområde for sjøfugl dei siste åra. Eit unntak er Kvalvikeholmen, som har vore beita fram til nokså nyleg. Notaholmen har hatt ein del lauvkratt som har vakse opp att etter ei rydding i år 2000. Delar av Middagsholmen har vore dekt av furuskog og grovt einekratt. I januar 2009 vart skog og kratt saga ned på Middagsholmen og Naustholmen.

Det høgste talet fiskemåse vi har registrert i dette sjøfuglreservatet var i 2000, den første hekkesesongen etter at tre og kratt på Notaholmen vart fjerna. Det var nettopp på Notaholmen at 250 av dei i alt 275 fiskemåsepara hekka dette året. Også dei 30-40 para med terner som vart registrerte i reservatet i 2000, heldt til på Notaholmen. Notaholmen og Middagsholmen vil etter skjøtselsarbeidet vinteren 2009 på ny vere meir tilgjengelege og eigna for hekking. Det er likevel næringstilgangen i havet som for tida vert vurdert som den viktigaste avgrensande faktoren for sjøfuglane sin hekkesuksess, både i Sogn og Fjordane og elles rundt Nordsjøen.

Tjeld og ærfugl, to av artane som hekkar i Eikefjordholmene naturreservat. Foto: Tore Larsen

3.4 Bevaringsmål for Eikefjordholmene naturreservat

Direktoratet for naturforvaltning er i ferd med å utvikle eit system for å overvake tilstanden i verneområda. Ved hjelp av konkrete "bevaringsmål" skal det målast om tilstanden i verneområda er slik vi ønskjer han skal vere. For sjøfuglreservata vil utviklinga i talet på hekkande fugl over tid vere eit mål for tilstanden. Dette kan dokumenterast gjennom systematiske teljingar og overvaking.

Eit naturleg bevaringsmål for Eikefjordholmene naturreservat vil vere at talet på hekkande artar og par i reservatet skal vere minst på same nivå som ved vernetidspunktet. For å talfeste dette nærare må vi ta utgangspunkt i teljingane frå åra 1983, 1984 og 1994. Teljingane frå tidleg 80-talet vart lagt til grunn for verneforslaget og vernevedtaket i 1993, medan teljingane for 1994 er det næraste vi kjem bestandstala ved vernetidspunktet i tid. Fordi tala for mange artar varierer mykje frå år til år, og nokre artar berre er registrert ein gong, brukar vi eit vekta snitt for å angi kva nivå vi ønskjer at hekkebestandane minst skal vere på (tabell 3). Vi har også teke med tjeld og siland, sjølv om desse artane ikkje er typiske sjøfuglar.

Truleg har sjøfuglbestandane for enkelte artar i periodar vore endå større enn det teljingar for desse åra viser. Til dømes var talet på hekkande fiskemåse oppe i 275 par i 2000. Også andre artar enn dei som hekka her i perioden 1983-1994 er seinare registrerte som hekkefugl, t.d. svartbak og grågås. Svartbaken er naturleg å forvente som hekkefugl her. Vi ser også at han sidan år 2000 har etablert seg og hekkar i området. Svartbak er difor teke med i bevaringsmålet. Vi tek også med grågåsa i bevaringsmålet av same grunn. Det er sannsynleg at også raudnebbterne har hekka her. Talet på artar og hekkande par som er

lagt inn i bevaringsmålet, må såleis sjåast på som eit minstemål for korleis tilstanden i dette sjøfuglreservatet bør vere. For artane grågås, ærfugl og siland har vi ikkje grunnlag for å spesifisere nærare eit tal på hekkande par, og vi set difor berre "hekking" i bevaringsmålet.

Av dei opplista artane i tabell 3 er makrellterne og hettemåse oppført på "Norsk Rødliste" over trua artar (makrellterne som sårbar og hettemåse som nær trua). Dette er såleis artar det er særleg viktig å ta vare på.

Art	1983	1984	1994	Bevaringsmål
Grågås				Hekking
Ærfugl			1	Hekking
Siland	2		33 individ	Hekking
Tjeld	1	1	12	6
Gråmåse			6	2
Fiskemåse	62	102	160	150
Hettemåse		10		5
Makrellterne	35	15	50	30

Tabell 3: Bevaringsmålet seier noko om minimum ønskjeleg tal på artar og par som hekkar i reservatet.

Tala i bevaringsmålet er basert på tal hekkande par på Eikefjordholmane, registrert i teljingane som ligg nærast opp mot vernevedtaket i 1993.

For å nå bevaringsmålet for tal hekkande artar og par, er det ein føresetnad at tilgangen på eigna hekkeplassar i naturreservatet er god. Det vil då vere viktig å forhindre at naturreservatet gror att med kratt og skog. Det er også avgjerande at fuglane ikkje blir uroa i hekketida.

Bevaringsmål (definerer kva tilstand det er ønskjeleg at ein naturkvalitet skal ha):

- Talet på artar og par som hekkar i reservatet skal vere på *minst* same nivå som i perioden rundt vernetidspunktet, dvs. minimum 150 par fiskemåsar, fem par hettemåsar, to par gråmåsar, 30 par makrellterner og seks par tjeld. Grågås, ærfugl og siland skal også hekke i naturreservatet.
- Holmane skal vere tilgjengelege og eigna for hekking for dei nemnde artane, dvs. at området skal vere utan tre og at buskar/kratt skal haldast nede.
- Fuglane skal ikkje bli unødige uroa av ferdsel i hekketida.

4 Brukarinteresser i Eikefjordholmane naturreservat

Bruken av verneområdet må skje innanfor rammene som verneforskrifta set. Verneforskrifta er gjengitt i vedlegg I, og inneber mellom anna følgjande: All vegetasjon i vatn og på land er verna mot alle former for øydelegging. Nye planteartar må ikkje innførast. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplassar og hiområde, er verna mot skade og øydelegging. Bruk av skytevåpen er forbode. Hundar skal haldast i band. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre dei naturlege tilhøva. I hekketida (april, mai, juni og juli) er det ferdselsforbod på land og i ei sone på ca. 50 meter ut frå land.

Vernet er likevel ikkje til hinder for ei rekkje aktivitetar og tiltak, slik det går fram av del V i verneforskrifta. Desse, saman med nokre andre brukarinteresser, er nærare omtalt i dette kapitlet av forvaltningsplanen.

4.1 Beiting og lyngbrenning

Beiting og brenning kan gje betre hekkeforhold for sjøfugl, ved at vegetasjonen vert halden nede. I dag er det ei utfordring i mange av sjøfuglreservata at den tradisjonelle beitebruken har teke slutt, slik at attgroinga har vorte eit trugsmål mot verneføremålet. Det er ønskeleg at den tradisjonelle bruken av sjøfuglreservata, med beiting og brenning, vert oppretthalden.

Beiting

Vi har ikkje opplysningar som tilseier at Middagsholmen og Notaholmen har vore beita i tidlegare tider. Kvalvikeholmen har hatt dyr på beite fram til nokså nyleg.

I verneforskrifta del V punkt. 3 er det sagt at vernet ikkje er til hinder for ”*Tradisjonelt sauebeite, og naudsynt ferdsel i samband med tilsyn av beitedyr, gjødsling av beite og vedlikehald av eksisterande gjerde m.v.*” Det er såleis opna for å ha sau på beite i reservatet og for naudsynt ferdsel og vedlikehaldsarbeid knytt til dette, også i hekketida. Ved slik ferdsel og arbeid i reservatet bør det leggjast vekt på å gjere uroing av hekkande fuglar så kortvarig som mogleg.

Gjennom forskrifta er det ikkje direkte heimel til å ha andre dyr enn sau på beite. Dette fordi andre typar beitedyr vart sett på som lite aktuelt då vernet vart gjennomført. Dersom det likevel skulle vere ønske om å setje ut andre dyr på beite, må dette i tilfelle søkjast om. Fylkesmannen har så langt lite erfaring med geit i sjøfuglreservata, men vi vil vere opne for å gje løyve for eit år av gongen inntil vi får eit grunnlag til å vurdere om geitene kan ha negativ innverknad på hekkinga i området. Beiting utanom hekketida vil det truleg vere kurant å få løyve til, men det vil også då vere behov for utprøving (med omsyn til slitasje/erosjon) før langvarige løyve kan bli gitt.

Dersom det er aktuelt å la sau beite vinterstid, må det søkjast Mattilsynet om dispensasjon for dette. Det er då vanleg at det blir stilt vilkår om skjul for sauene, jf. ”Forskrift om velferd for småfe” § 17 og 18. Oppføring av ein slik konstruksjon for å gje skjul/ly til dyr på vinterbeite er søknadspliktig etter verneforskrifta. Eit eventuelt skjul må plasserast mest mogleg skjerma sett frå sjøen og utformast slik at det går mest mogleg i eitt med terrenget/omgjevnadene. Det bør konstruerast slik at det ikkje verkar forlokkande som opphaldsplass for folk og fører til ilandstiging og ferdsel i tida med ilandstigingsforbod.

Brenning

Det veks lite røsslyng på Notaholmen. På Middagsholmen er det ein del innslag av røsslyng, særleg på den austlege enden. Lyngbrenning kan såleis vere aktuelt på Middagsholmen, dersom lyngen blir for høg/grov for hekking eller dersom det er aktuelt å ta holmen i bruk til beiting. Vi kjenner ikkje til at det har vore vanleg med lyngbrenning på nokon av holmane i reservatet tidlegare. Det hende derimot at folk tok seg ut til Middagsholmen og Notaholmen og skar lyng for å ta med heim i vårknipa før i tida.

Det er ikkje direkte opning i verneforskrifta for å drive lyng- og grasbrenning, slik det er for tradisjonelt beite. Når brenning (og anna fjerning av vegetasjon) krev særskilt løyve frå forvaltingsstyresmakta, er det ikkje for å hindre skjøtsel, men for å sikre at tiltaka vert gjort på ein måte som fremjar verneføremålet.

Brenning, som i utgangspunktet er eit viktig element i skjøtsel av lyngheilandskapet, kan t.d. verke negativt dersom det vert gjort til feil tid, slik at ein brenn vekk frø og humuslaget. Brenning bør derfor skje i perioden januar til midten av mars. Det må anten vere frost/tele i bakken eller vått.

Nyare erfaringar har synt at oppfølging etter brenning kan vere viktig for å unngå uheldige bieffektar i form av t.d. mykje einstape som veks opp. Det bør såleis i utgangspunktet ikkje gjennomførast lyngbrenning der det veks einstape, utan at ein har metodar for å fjerne dei etterpå. Anbefalt tiltak mot einstape er slått i midten av juli og ny slått seks veker seinare. For å unngå slått i hekketida vil Fylkesmannen vurdere andre tiltak, dersom einstape skulle vise seg å bli eit problem i naturreservatet. Vi kjenner ikkje til at det finst einstape i Eikefjordholmane naturreservat.

4.2 Friluftsliv og ferdsel

Sjøfuglane treng ro i hekkesesongen for å kunne lykkast med å bringe nye generasjonar av sjøfugl på vengene. Det er derfor lagt inn forbod mot ilandstiging og mot ferdsel og friluftaktivitetar nærare enn 50 meter frå land i hekkesesongen. Verneforskrifta del IV punkt 4 seier at ” *I tida frå og med 1. april til og med 31. juli er det i reservatet forbod mot ilandstiging og ferdsel på alt landareal, inkludert øyar, holmar og skjer, og i ei sone ut til omlag 50 meter frå land. Båtcamping og sportsdykking i 50 m sona, camping, teltslåing og oppsetjing av kamuflasjeinnretningar for fotografering er forbode.*”

Ferdselsforbodet på 50 meter frå land gjeld der verneområdet strekkjer seg 50 meter eller meir ut frå land (inkludert holmar og skjer). Der vernegrensa går nærare land, gjeld ferdselsforbodet berre ut til vernegrensa. For alle dei tre holmane i dette verneområdet vekslar avstanden mellom land og vernegrensa frå å ligge godt over 50 meter til å ligge noko under 50 meter.

Den generelle haldninga blant friluftsutøvarar er at ferdselsforbodet skal respekterast. Dessverre kan uvettig opptreden frå enkeltpersonar og enkeltgrupper føre til stor skade. Sjølv kortvarige forstyrningar kan gje alvorlege følgjer. Ved uroing vert egg og ungar liggande uskjerma, og er lett bytte for t.d. ramn og kråke. Egg og ungar kan også døy på grunn av nedkjøling, eller på grunn av høg temperatur i solskin. Det er difor viktig at ferdselsforbodet vert etterlevd i hekketida. Eventuelle problem med brot på ferdselsforbodet bør møtast med auka oppsyn, informasjon og haldningsskapande arbeid.

Utanom tida med ferdsels- og ilandstigingsforbod er ikkje vernet til hinder for naturvennleg friluftsliv. I følgje verneforskrifta del V punkt 5 og 6 er vernet ikkje til hinder for ”*Bær-, sopp- og blomsterplukking utanom tida med ferdselsforbod*” eller ”*Fiske, og fjerning av marine,*

virvellause dyr for hand, etter gjeldande lover og forskrifter når utøvaren ikkje er omfatta av ferdselsforbodet."

4.3 Fiske

I følgje verneforskrifta del V, punkt 4, er vernet ikkje til hinder for:

"Allmenn ferdsel i oppmerka skipslei og naudsynt ferdsel med båt i samband med yrkesfiske for manntalsførte fiskarar med fiskeregistrerte båtar, og grunneigarar/heimelshavarar i samband med utøving av gjeldande fiskerettar i tida med ferdselsforbod".

Punkt 4 er eit unntak frå ferdselsforbodet innanfor vernegrensene i hekketida, og opnar altså for naudsynt ferdsel med båt i samband med yrkesfiske for manntalsførte fiskarar med fiskeregistrerte båtar heile året. Også for grunneigarar/heimelshavarar er naudsynt ferdsel med båt i samband med utøving av gjeldande fiskerettar lovleg heile året.

Ut frå eit ønskje om å ta vare på heilskapen i økosystemet i naturreservatet, er alt "dyre- og fugleliv" verna mot skade og øydelegging (verneforskrifta del IV). Det har likevel ikkje vore meininga å hindre fiske etter gjeldande reglar og forskrifter, og derfor er det spesifisert i del V punkt 6 at reglane ikkje er til hinder for:

"Fiske, og fjerning av marine, virvellause dyr for hand, etter gjeldande lover og forskrifter når utøvaren ikkje er omfatta av ferdselsforbodet"

Dette er eit unntak frå regelen om at alt dyreliv er freda, og tyder at yrkesfiskarar og grunneigarar / heimelshavarar har rett til å fiske (og fjerne marine, virvellause dyr for hand) heile året. Fritidsfiskarar har rett til å fiske etter havressurslova (tidlegare saltvassfiskelova) sine reglar heile året, med unntak for 50-metersona i tida med ferdselsforbod (01.04–31.07).

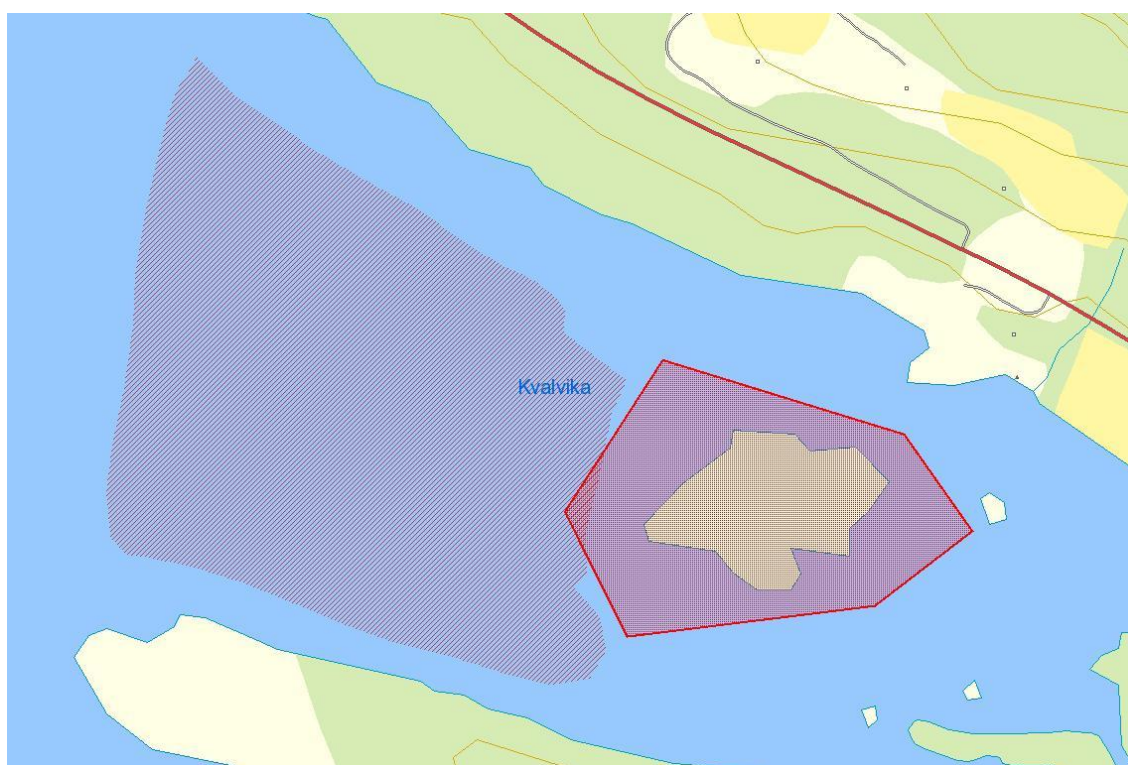
Formuleringa "fjerning av marine, virvellause dyr for hand" fortener ein kommentar. Virvellause dyr er eit samleomgrep for alle dyr som manglar virvelsøyle (ryggsøyle). "Marine virvellause dyr" vart teke inn m.a. for å sikre at vernet ikkje skulle bli ei hindring for å ta ut skadegjerande virvellause rovdyr (t.d. kråkeballar og sjøstjerner) dersom desse skulle vise seg å bli eit problem for til dømes nærliggande havbeiteområde for kamskjel eller andre havbruksanlegg. Føremålet var ikkje å opne for industrielt uttak av enkeltartar. Verneforskrifta byggjer på ein føresetnad om at uttak av marine virvellause dyr neppe vil få eit slikt omfang at det kjem i konflikt med føremålsparagrafen (III), der det står at føremålet med vernet er å ta vare på ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl "med naturleg tilhøyrande vegetasjon og dyreliv". Ein slik konflikt kan tenkjast dersom det blir hausta så mykje sniglar, skjell, kråkeballar eller liknande at det t.d. fører til ei påviseleg endring i faunasamansetjinga eller plantelivet. Her spelar det også inn at virvellause, marine dyr det meste av året er føde for fleire fugleartar. Sniglar og skjell på ulike stadium er også viktige næringsemne for andre marine virvellause dyr og fisk, som igjen er føde for organismar høgare i næringskjeda - som t.d. sjøfugl. Innsamling av virvellause dyr (t.d. strandsniglar og kråkeballar) i industriell skala er såleis ikkje ønskjeleg, og maskinell hausting er ikkje tillate etter verneforskrifta.

Med "når utøvaren ikkje er omfatta av ferdselsforbodet" er det meint ferdsel for yrkesfiskarar og grunneigarar / heimelshavarar i samband med fiske, slik det er skrive i punkt 4. I tillegg viser formuleringa til forbodet mot fritidsfiske i 50-metersona i tida med ferdselsforbod (01.04-31.07).

Låssettingsplass

Ein låssettingsplass i Kvalvika ligg like vest for, og grensar til, reservatgrensene kring Kvalvikeholmen. Låssettingplassar blir nytta av yrkesfiskarar, og i unntakstilfelle av grunneigarar, til stengsetting av fisk. Slik denne låssettingsplassen er avgrensa vil det truleg ikkje vere behov for å ferdast innafor 50-metersgrensa rund holmen i samband med

stengsetting. I medhald av verneforskrifta del V punkt 4 (om unntak for "Allmenn ferdsel i oppmerka skipslei og naudsynt ferdsel med båt i samband med yrkesfiske for manntalsførte fiskarar med fiskeregistrerte båtar, og grunneigarar/heimelshavarar i samband med utøving av gjeldande fiskerettar i tida med ferdselsforbod") vil vernet ikkje vere til hinder for eventuell nødvendig ferdsel i samband med stengsetting for yrkesfiskarar og grunneigarar med slike rettar. All aktivitet i verneområdet i hekketida bør likevel avgrensast til det som er absolutt naudsynt. Fylkesmannen oppmodar difor om at fiskarane ikkje går nærare Kvalvikeholmen enn 50 meter, med mindre det er naudsynt for bruken av låssettingsplassen.

Ein låssettingsplass (raud skravur) like vest for Kvalvikeholmen (henta frå www.fylkesatlas.no)

4.4 Jakt

Verneforskrifta del IV punkt 2 andre ledd seier at "Bruk av skytevåpen er forbode. Hundar skal haldast i band. Utsetjing av vilt er forbode." Det er såleis ikkje høve til å jakte i området.

Forvaltningsstyresmakta kan likevel gje løyve til felling av vilt som valdar vesentleg skade, jf verneforskrifta del VI punkt 1. Det er kjent at mink kan gjere stor skade i sjøfuglkoloniar, og at fellefangst kan i slike tilfelle vere eit tiltak som nyttar.

Fiskeridirektoratet har søkt om jakt på sel i nokre av sjøfuglreservata (ikkje Eikefjordholmane), og i nokre reservat har det i fleire år vore gjort unntak frå vernereglane sine føresegner om vern av alt vilt og forbodet mot bruk av skytevåpen. Eit viktig utgangspunkt har då vore at jakta ikkje skulle vere i strid med verneføremålet, som m.a. er å gi sjøfuglane gode og trygge vilkår i hekketida. Det har vore lagt vekt på fiskeristyresmaktene sine vurderingar av kveisproblematikk og at Havforskningsinstituttet har gjennomført vitskaplege granskingar av dei felte selane. Eit hovudgrunnlag har også vore at steinkobbe er så stadbunden at det er vanskeleg å gjennomføre bestandsregulering utan at jakt i sjøfuglreservat har vore tillate. Etter 2006 har det ikkje blitt gitt dispensasjon for seljakt i sjøfuglreservata, både fordi jaktperiodane har vist seg å kunne vere i konflikt med verneføremålet, og fordi steinkobben no er på den norske raudlista over truga artar.

Der seljakt kan skje andre stader, bør ikkje jakt skje i sjøfuglreservat. Fylkesmannen reknar ikkje med at det er aktuelt med seljakt i Eikefjordholmane naturreservatet.

4.5 Taretråling

Flatøy ligg ikkje i lovleg taretrålingsområde slik det er definert av Fiskeridirektoratet. I verneforskrifta for Eikefjordholmane naturreservat er det ikkje opna for taretråling, og det er heller ikkje heimel for å gi dispensasjon for taretråling i naturreservatet.

4.6 Redningsteneste m.m.

Verneforskrifta del V punkt 1 seier at vernet ikkje er til hinder for "Gjennomføring av militær, operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyn-, skjøtsel- og forvaltningsverksemd". Det er altså ikkje søknadspliktig å gjennomføre slik verksemd, som dels også omfattar akuttsituasjonar som det ville vere praktisk umogleg å varsle. Forvaltningsstyresmakta ønskjer likevel at slik aktivitet, særleg dersom det skjer i hekketida, blir registrert og rapportert i ettertid. Øving, for å førebu redningsaksjonar m.m., er ikkje omfatta av unntaket og må skje andre stader enn i naturreservata.

4.7 Drift og vedlikehald av fyrlykta

Verneforskrifta del V punkt 2 seier at vernet ikkje er til hinder for "Drift og vedlikehald av Kystverket og Televerket sine anlegg, eksisterande kraftliner og sjøkablar og ferdsel i samband med dette." Det står ei fyrlykt på Notaholmen. Nødvendig ilandstiging i samband med drift og vedlikehald av fyrlykta kan altså gjennomførast utan søknad, også i tida med ferdselsforbod. Drifts- og vedlikehaldsarbeid bør likevel, i den grad det let seg gjere, gjennomførast utanom hekketida (1.4. - 31.07), for å unngå unødige uroing av fuglelivet.

Vestre del av Notaholmen, sett mot aust, i november 2008.
Foto: Tore Larsen

Dersom arbeid blir gjennomført i tida med ilandstigingsforbod, vil det vere ønskjeleg at det blir sendt ein kortfatta rapport i ettertid til Fylkesmannen med opplysningar om m.a. dato, varigheit og vêrtilhøve. Ein bør om mogleg velje dagar og tider på døgnet då vêrtilhøva er slik at ein unngår sterk oppheiting eller nedkjøling av egg og fugleungar. Dersom det vert lagt merke til spesielle forhold (t.d. ulovleg ferdsel) vil vi gjerne ha melding om dette også.

4.8 Lågtflyging

Det er forbod mot lågtflyging under 300 meter, jf. verneforskrifta del IV punkt 5. I den grad det er aktuelt ønskjer ikkje Fylkesmannen å gje løyve til lågtflyging under 300 meter i hekketida (01.04-31.07). Bakgrunnen for lågtflygingsforbodet er at flyging lågt over bakken uroar fuglelivet, og kan i hekketida føre til store negative følgjer for ungeproduksjonen.

5 Skjøtsel

Med skjøtsel meiner vi her beiting i regi av grunneigarar eller andre, og tiltak som forvaltningsstyresmakta gir løyve til eller set i gang for å ta vare på naturkvalitetar i samsvar med verneformålet. Dette kan t.d. vere rydding av kratt, trefelling og lyngbrenning.

Verneforskrifta del V punkt 1 seier at vernet ikkje er til hinder for: *"Gjennomføring av militær, operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyn-, skjøtsel- og forvaltningsverksemd"*. Skjøtselsverksemd slik det er sagt her, gjeld for tiltak i regi av forvaltningstyresmakta., slik det går fram av del VII: *"Forvaltningsstyresmakta, eller den som forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med føremålet med vernet. Det kan utarbeidast forvaltningsplan, som skal innehalde nærare retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltaka."*

Det er såleis ikkje nødvendig med særskilt dispensasjon for skjøtselstiltak som forvaltningsstyresmakta på eige initiativ ønskjer å setje i gang. Dersom det gjeld skjøtsel som trengst for å fremje verneføremålet (med unntak av å setje dyr på beite) er forvaltningsstyresmakta heller ikkje formelt avhengig av løyve frå grunneigar. I praksis ønskjer Fylkesmannen likevel alltid å drøfte skjøtselstiltak med grunneigar i førekant, for å finne fram til mest føremålstenlege måtar å gjere arbeidet på, og unngå unødige ulemper for grunneigar eller andre brukarar. For skjøtselsarbeid som er i samsvar med vedteken forvaltningsplan vil Fylkesmannen varsle grunneigarar før arbeidet blir utført. Vernereglar gir ikkje heimel til å påleggje grunneigarar eller andre å utføre skjøtsel.

Grunneigarar eller andre kan også på eige initiativ søkje om å få gjennomføre skjøtselstiltak i form av *"rydding av vegetasjon m. v. når det ikkje strir mot føremålet med vernet og er i samsvar med godkjent forvaltningsplan"* (del VI, punkt 2). Fylkesmannen vil i utgangspunktet vere positiv til slike førespurnader, så sant dei ikkje er til skade for sjøfuglane eller på andre måtar i strid med verneføremålet.

5.1 Generelt om skjøtselsbehov i sjøfuglreservata

I dei siste åra har det vore registrert lite hekkande fugl i fleire av sjøfuglreservata. Sjølv om næringsmangel i havet er ei viktig årsak, skuldast tilbakegang lokalt også at hekkeplassane blir ueigna på grunn av oppslag av tre, kratt og buskar, og at lyngen på mange av øyane på kysten begynner å bli grov. Tilveksten av tre kjem både frå naturleg frøspreiing og frå tidlegare planting av ulike bartre. Det aukande oppslaget av tre i reservata kan skuldast fleire faktorar, som generelt aukande temperatur med aukande tilvekst av tre, at innplanta bartre har begynt å frø seg, eller at beitepresset på øyane har blitt svakare eller opphøyrte heilt. I lange tider har sjøfuglane levd i eit nært samspel med kystbefolkninga. Mange øyar og holmar som tidlegare vart nytta som utmarksbeite ligg i dag ubrukte. Dette har ført til store endringar i vegetasjonen.

Gjengroinga gjer at store delar av enkelte reservat ikkje kan nyttast av sjøfuglane. Vegetasjonen på bakken og trea hindrar utsynet for rugande sjøfuglar, og gjer at dei ikkje føler seg trygge. Trea fungerer dessutan som tilhaldsstader og beskytta sitjeplassar for egg- og ungerøvarar som kråke og ramn, som i ope terreng ville blitt jaga vekk av dei hekkande fuglane.

For å ta vare på det tradisjonelle kystlandskapet som sjøfuglreservata representerer, og sikre eigna hekkeområde for sjøfugl, er det viktig å fokusere på skjøtsel. Dei mest aktuelle skjøtselstiltaka er:

- Rydding av skog og kratt
- Lyng- og grasbrenning
- Beiting av husdyr, særleg av sau

Endringane i vegetasjonen er først og fremst eit problem for reservata i dei midtre og indre kyst- og fjordstrøka. For dei reservata som ligg ut mot opne havet, er endringane i vegetasjonen minimale (på grunn av vêrtilhøva eller manglande jordsmonn). I tillegg er det også ein del sjøfuglreservat som enno blir nytta som utmarksbeite for husdyr. I ein stor del av sjøfuglreservata som vart oppretta i 1993 er det såleis ikkje behov for ekstraordinære skjøtselstiltak for å gjere områda meir eigna for hekking.

5.2 Om behovet for skjøtselstiltak i Eikefjordholmene naturreservat

Dei tre holmane i reservatet er noko ulike med tanke på gjengroingsproblematikk:

Kvalvikeholmen har ein del ope berg innimellom jorddekket i tillegg til svaberga mot sjøen. Der det er jordsmonn er holmen for det meste dekt av gras og mose. Som einaste tre står det ei einsleg, nokså stor bjørk, på austsida av holmen. Holmen har vorte beita fram til nokså nyleg. Det trengst ikkje skjøtselstiltak i form av hogst eller rydding på denne holmen slik situasjonen er no. Det kan likevel vere ønskjeleg at området vert beita i framtida for å unngå attgroing.

Flyfoto av Kvalvikeholmen, år 2007 (henta frå www.norgebilder.no)

Notaholmen har tynt jordsmonn og mykje berg i dagen. Botnsjiktet er variert med mykje mose og gras, og innimellom litt lyng. Vinteren 1999/2000 vart det rydda skog og kratt på Notaholmen. I januar 2009 vart det på nytt saga skog og kratt, som hadde vakse seg nokså grovt på desse ni åra. Det er eit mål å halde skog og kratt nede i framtida.

Flyfoto av Notaholmen, år 2007 (henta frå www.norgeibilder.no)

Middagsholmen var den av holmane som ved synfaring i 2008 var mest tilvaks med skog. Den austlege delen hadde tett furuskog. I denne skogen var det fleire kråkereir, noko som er sterkt uønskt i eit sjøfuglreservat. Den vestlege delen av holmen hadde meir spreidde furutre, og ein del rognebusker. For å skape gunstigare hekkeforhold for sjøfugl vart skog og kratt saga ned i januar 2009. Det er eit mål å halde holmen open og fri for skog i framtida.

Flyfoto av Middagsholmen, år 2007 (henta frå www.norgeibilder.no)

5.3 Framtidige skjøtselstiltak i Eikefjordholmane naturreservat

Rydding av tre og kratt:

Tre, buskar og kratt som veks opp bør fjernast før det blir så høgt og av eit slikt omfang at det reduserer kvaliteten av området som hekkeplass for sjøfugl. Vegetasjonen bør haldast så låg at han ikkje tek den frie utsikta for fuglar som ligg på reir, gir færre reirplassar eller kan fungere som sitjeplassar/skjul for eggrøvarar som kråke og ramn. Det kan likevel stå att noko kratt av krypeiner nærast sjøen, sidan slikt einekratt gir hekkeplassar for ærfugl.

Arbeidet må bli gjort manuelt utanom tida med ferdselsforbod. Eventuelle trestammer er grunneigarane sin eigedom. Grunneigarar vil bli orienterte om skjøtelsarbeid i forkant, og vil såleis få høve til å kome med innspel til korleis arbeidet skal gjerast.

For å unngå oppslag av rotskot der lauvtre/kratt er fjerna, kan det vere aktuelt med bruk av stubbebehandlingsmiddel. Sjølv om det er svært små mengder som eventuelt vert brukt, er plantevernmiddel i naturreservat kontroversielt, og eit viktig prinsipielt spørsmål. Bruk av kjemiske middel er forbode i verneforskrifta del IV punkt 3, og vil normalt ikkje verte tillate i naturreservat. På den andre sida er Eikefjordholmane, som andre sjøfuglreservat, oppretta først og fremst med tanke på sjøfuglane og ikkje ut frå særlege kvalitetar ved vegetasjonen eller det ein kan kalle eit "urørt økosystem". Oppskot av tre og buskar grip så direkte negativt inn i verneføremålet at Fylkesmannen meiner det kan vere rett å bruke plantevernmiddel i sjøfuglreservat der ein ikkje klarer å halde skog og kratt nede på anna måte. Bruk av beitedyr er likevel klart å føretrekkje. Stubbebehandling er såleis mest aktuelt på øyar/holmar der ein ikkje får til ordning med beitedyr.

Stubbebehandling må skje ved smørjing eller dryping på stubbane, og ikkje ved sprøyting som kan treffe vegetasjonen rundt. Behandlinga må skje på frisk snittflate, anten same dag som ryddinga, eller ved at ein kappar nye snittflater før behandling. Beste tida for behandling er om hausten medan sevja er på veg mot rota.

Stubbebehandling representerer så varsam bruk av plantevernmiddel at det ikkje kjem inn under forskrifta av 4.8.1987 om "spredning av plantevernmidler i skog". Nokre av prinsippa i den forskrifta (t.d. meldeplikt) kan likevel vere nyttige som rettesnor for eventuell bruk av plantevernmiddel i naturreservat. Fylkesmannen vil ta kontakt med grunneigar for å avklare bruk av stubbebehandling, dersom det skulle bli aktuelt å prøve ut dette tiltaket.

Brenning:

Skjøtelsarbeid som omfattar brenning bør som ein hovudregel skje vinter/tidleg vår, med frost eller fukt i bakken, slik at ein ikkje brenn vekk frø og humuslag. Greiner og kvistar etter trerydding vil kunne vere til hinder både for sjøfuglane og eventuelle beitedyr, og bør fjernast. Dette kan skje ved at det blir brent i samband med eventuell lyngbrenning, eller ved at det blir samla i mindre haugar og sett fyr på. Dersom vêrtilhøva ikkje tillet brenning vinter eller vår, kan behovet for brenning av kvist og kvast til andre tider på året vurderast. Generelt må open brenning avklarast med kommunen, sidan kommunane kan fastsetje lokale forskrifter (etter forureiningslova § 9), der dei har høve til å snevre inn eller utvide kva som skal verte tillate avfallsbrenning. Flora kommune har pr. i dag ikkje fastsett slik forskrift. Forureiningslova § 8 seier at "vanlig forureining" frå fiske, jordbruk og skogbruk m.m. er tillate dersom det ikkje er gitt særlege forskrifter etter § 9. Brannvesenet og kommunen må varslast før brenning, og det kan også vere gunstig å melde frå om tiltaket i lokale media på førehand.

Beiting:

For å halde nede vegetasjonen kan det vere ønskjeleg med dyr på beite, særleg på Kvalvikeholmen der det har vore beita inntil nokså nyleg. Fylkesmannen vil likevel ikkje ta initiativ for å få til beiting i reservatet, dette må i første omgang vere opp til grunneigarane sjølve. Med unntak av Kvalvikeholmen er det ukjent for oss om holmane tradisjonelt har vore nytta til beiting. Holmane er små og har lite vegetasjon. Ved beiting, særleg i område der det ikkje har vore tradisjonelt beite, bør beitetrykket og effekten på vegetasjonen vurderast fortløpande. Ein bør vere på vakt overfor gjengroing på den eine sida og omfattande trakkskade og erosjon på den andre sida. Det er påvist at sau kan gjere skade på fuglereir gjennom trakk, og vi rår difor til å vere særleg bevisst på at talet på beitedyr ikkje er for høgt i rugetida. Forsøk med andre beitedyr enn sau må overvakast og vurderast nøye med tanke på konsekvensar for verneverdiane. Sjå meir om beiting under kapittel 4 om brukarinteresser.

Forsøpling

Søppel som driv i land tek vi sikte på å fjerne ved behov.

5.4 Praktisk gjennomføring av skjøtselstiltak (vegetasjonsrydding)

Kor ofte

Det er vanskeleg å seie eksakt kor ofte skjøtsel i form av tre- eller krattrydding og lyngbrenning bør utførast. Vi føreslår fysiske mål for når slik skjøtsel bør skje med tanke på å oppretthalde gode hekkeforhold:

- Rydding bør skje før lauvkratt og anna kratt når ei høgde på 1 meter.
- Eventuell lyngbrenning er aktuelt når lyngen når ei høgde på 40 cm.

Brenning, og rydding av kratt, kan gjennomførast oftare, m.a. på bakgrunn av behov for å betre beiteforholda. Grunneigarar kan søkje om løyve til rydding av vegetasjon (brenning, fjerning av kratt m.m.).

Når på året

- Rydding av tre og kratt kan skje heile året med unntak av i hekketida (1.04. - 31.07).
- Brenning bør som ein hovudregel skje i tida frå januar til midten av mars, når jordsmonnet er frose eller fuktig.
- Eventuell stubbebehandling bør skje i perioden frå august til oktober.

Statens naturoppsyn (SNO) gjennomfører skjøtsel (rydding og brenning) på oppdrag frå Fylkesmannen. SNO eller Fylkesmannen hentar inn ekstra arbeidskraft etter behov. Grunneigarar kan også gjennomføre skjøtselstiltak som er i samsvar med forvaltningsplan, etter løyve/fullmakt frå forvaltningsstyresmakta. Dersom det skal gjennomførast stubbebehandling vil Fylkesmannen utføre arbeidet.

Kostnader

Skjøtsel utført av SNO blir dekt av årlege tildelingar til Fylkesmannen og SNO frå Direktoratet for naturforvaltning. Grunneigarar kan heilt eller delvis få dekt kostnader (til arbeid og materiell) til skjøtelsarbeid etter avtale med Fylkesmannen.

Dokumentasjon

Statens naturoppsyn registrerer (loggfører) alle skjøtselstiltak dei gjennomfører i naturreservatet. Også grunneigarar må dokumentere (med foto, helst både før og etter) skjøtselsarbeid, når utgiftene blir dekte av forvaltningsstyresmaktene.

Rapportering

Ein enkel rapport skal sendast til Fylkesmannen ved alle tiltak i naturreservatet, slik at forvaltningsstyresmakta får oversikt over når ting har vorte gjort.

Middagsholmen sett frå søraust i november 2008, like før nedsaging av skog og kratt. Store delar av holmen var då ueigna som hekkeområde for sjøfugl. Foto: Tore Larsen

6 Tilstandsovervaking og forvaltning

6.1 Overvaking av tilstand og oppfølging av bevaringsmål

For å kunne vurdere om tilstanden i naturreservatet er i samsvar med bevaringsmåla for det enkelte naturreservat, må vi følgje med på endringane i hekkebestanden over tid (sjå kap 3.4 om bevaringsmål). Det er også viktig å følgje med på kva effektar utførde skjøtseltiltak har på bestandane av hekkande sjøfugl og andre tilhøve i verneområdet, og å vurdere behovet for framtidige skjøtseltiltak. Systematisk innsamling av data over tid for sjøfuglreservata i fylket gjer oss i stand til å følgje utviklinga i bestandar både i einiskilde naturreservat og for større geografiske område samla, slik at tilstanden i sjøfuglreservata kan sjåast i ein større samanheng. Sjøfuglane sin suksess eller manglande suksess med ungeproduksjon er dessutan ein god indikator for den generelle tilstanden i havområda.

Tilstandsovervaking av hekking og hekkeplassar

Det ville vere ønskjeleg å gjennomføre teljingar årleg, men i praksis er det vanskeleg å kome over alle sjøfuglreservata på ein og same teljerunde. For kvart einiskild reservat kan det derfor vere eit meir realistisk mål å telje anna kvart år. Sjøfuglteljingane skjer i regi av forvaltningsstyresmakta (Fylkesmannen). Fylkesmannen med eige personale, og/eller innleigde personar, gjennomfører teljingane. Statens naturoppsyn sitt lokalkontor i Florø stiller med båt og deltek på teljinga når det er høve til det.

Metodikken for teljingane tek utgangspunkt i Norsk institutt for naturforskning sin takseringsmanual frå 1989 og eventuelle oppdateringar.

Resultat for sjøfuglteljingane blir samla i ein årleg fellesrapport for heile fylket, som blir lagd ut på Fylkesmannen sine heimesider (www.fylkesmannen.no/sfi) og på Miljøstatus i Sogn og Fjordane (www.sognogfjordane.miljostatus.no).

Sjøfuglreservata er i liten grad kartlagde når det gjeld vegetasjon og artssamfunn utanom sjøfugl. Fylkesmannen ser det heller ikkje som realistisk å prioritere slik kartlegging dei næraste åra, då det neppe er dette som er mest kritisk i høve til verneføremålet. Likevel kan det vere av verdi å få meir kunnskap om anna dyreliv og vegetasjon på dei ulike holmane, for betre å kunne vurdere val av skjøtseltiltak og verknadene av det som vert gjort. Aktuelle problemstillingar er førekomstar av planteartar som krev spesielle omsyn, hiområde for oter og om det finst einstape som kan bli eit problem etter lyngbrenning

Tilstandsovervaking av næringssituasjon

Den generelle næringssituasjonen i havet, i form av storleik på viktige fiskebestandar, er i stor grad felles for alle sjøfuglreservata, og må bli handsama på overordna nivå. I tillegg kan hekkebestandar og hekkesuksess til ein viss grad vere knytt til meir lokale næringsressursar, til dømes i tareskog. I dag ser vi ikkje grunn til å prioritere undersøking av dette i tilknytning til Eikefjordholmane naturreservat. Dersom bruken av tilstøytande sjøareal hausting tek ei utvikling som tilseier fare for auka press mot viktige ressursar for sjøfuglane, vil Fylkesmannen likevel vurdere behovet for overvaking av t.d. sjøbotn og undervassmiljø i og nær Eikefjordholmane naturreservat.

6.2 Praktisering av dispensasjonsheimlane i verneforskrifta

Det er unntak i verneforskrifta for ein del tiltak og aktivitetar som kan gjennomførast utan å søkje om løyve. Desse unntaka går fram av verneforskrifta del V, og nokre av dei er nærare omtalt i kap 4 om brukarinteresser. Andre tiltak og aktivitetar må det søkjast om løyve for. Aktuelle heimlar i verneforskrifta for tiltak og aktivitetar i Eikefjordholmane naturreservat er utdjupa nedanfor. Nokre av tiltaka og aktivitetane det kan søkjast om, er nærare omtalte i kapitlet om brukarinteresser.

Spesifisert dispensasjonsheimel

I verneforskrifta del VI er det nemnt to typar tiltak i naturreservatet som forvaltningsstyresmakta kan vurdere å gje løyve til:

”Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til:

- 1. Felling av vilt som valdar vesentleg skade.*
- 2. Rydding av vegetasjon m.v. når det ikkje kjem i strid med føremålet med vernet, og er i samsvar med godkjent forvaltningsplan.”*

1. Det er kjent at mink kan valde vesentleg skade i sjøfuglreservat. Fellejakt på mink kan vere ein eigna metode for å redusere lokale bestandar. Amerikansk mink er ein innført art, og det vil derfor vere kurant å få løyve til fellefangst av mink i naturreservatet utanom ferdselsforbodstida. Det er ikkje ønskeleg med slik aktivitet i hekketida, med mindre det er dokumentert vesentleg skade for hekkande sjøfugl og vi reknar med at uttak av mink kan redusere dei negative konsekvensane på kort sikt. Ramn og kråke som hekkar i sjøfuglreservat kan også gjere stor skade, men denne problemstillinga er ikkje aktuell i Eikefjordholmane. Dersom det likevel skulle bli aktuelt med andre former for jakt på skadegjerande vilt enn fellefangst på mink, vil Fylkesmannen gje denne oppgåva til SNO. Fylkesmannen ser det ikkje som aktuelt å opne for felling av andre artar enn dei som er nemnde her.

I tillegg til skade som rammar verneverdiane, kan Fylkesmannen i prinsippet også gje løyve til felling av vilt i reservatet som gjer vesentleg skade på andre verdiar. Det vil då vere ein føresetnad at fellinga er av stor verdi for samfunnet utan at verneverdiane blir nemneverdig skadelidande. Felling av sjøfuglar som reservatet er oppretta for å ta vare på er likevel ikkje aktuelt.

2. Grunneigarar, eller andre på vegne av eller med samtykkje frå grunneigar, kan søkje om løyve til å rydde vegetasjon. Dette kan vere ønske om å t.d. brenne lyng/gras og fjerne kratt for å gje betre tilhøve for dyr på beite eller å halde vegetasjonen nede av andre grunnar. Kapittel 5.3 og 5.4 omtalar aktuelle skjøtselstiltak nærare.

Generell dispensasjonsheimel

Naturvernlova av 1970 vart avløyst av ”Lov om forvaltning av naturens mangfold” (naturmangfaldlova) frå 1.7.2009. I følgje overgangsregelen i § 77 i naturmangfaldlova gjeld framleis eldre verneforskrifter. Likevel gjeld naturmangfaldlova § 48 i staden for den generelle dispensasjonsheimelen i gamle verneforskrifter. Dette betyr at søknader om dispensasjon ikkje skal handsamast etter den generelle dispensasjonsheimelen i denne verneforskrifta (del VIII), men etter reglane i § 48 i naturmangfaldlova. Den spesifiserte dispensasjonsheimelen i verneforskrifta (del VI) gjeld derimot framleis.

Naturmangfaldlova § 48 (dispensasjon frå vernevedtak):

"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette."

Av teksten ovanfor går det fram at naturmangfaldlova § 48 opnar for at det kan gjevast dispensasjon dersom det ikkje kjem i strid med føremålet med vernet og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig, eller dersom sikkerheitsomsyn eller omsynet til vesentlege samfunnsinteresser gjer det nødvendig.

Vilkåret om at tiltaket *"ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig"* inneber at dispensasjonstilgangen er snever. Dette gjeld i første rekkje bagatellmessige inngrep eller forbigåande uroingar som har stor verdi for søkjar, men som ikkje fører til nemneverdig ulempe for verneverdiane. Dersom det er usikkert kva verknader eit tiltak kan ha for naturmiljøet, bør føre-var-prinsippet leggest stor vekt på.

Eit anna vilkår er at tiltaket *"ikke strider mot vernevedtakets formål"*. Her må det vurderast om tiltaket er i strid med dei overordna målsettingane for naturreservatet. Denne dispensasjonsheimelen er ein sikkerheitsventil som skal fange opp uføresette tilfelle eller spesielle tilfelle som ikkje vart vurderte på vernetidspunktet. Det må her leggest vekt på at verneføremålet ikkje skal verte svekka på sikt ved ei bit-for-bit-forvaltning, ved at mange mindre inngrep/hendingar kan få store konsekvensar for verneføremålet i sum.

Dispensasjon for "vitskaplege granskingar" (jf. verneforskrifta del VIII) er ikkje vidareført i naturmangfaldlova. Slike saker skal vurderast etter dispensasjonsheimelen for tiltak som *"ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig"* i § 48. Dette gjeld då i første rekkje dispensasjonar som er nødvendige for forskning. Eksempel på nødvendig forskning kan vere sjøfuglteljingar. Det kan vere aktuelt å gje løyve til illandstiging i tida med ferdselsforbod for å taksere/telje reir, ringmerke fugleungar etc., for å framskaffe data som er viktig for forvaltninga av verneområdet. Nyttan av granskingane eller forskingsprosjektet skal i kvart tilfelle vurderast opp mot dei ulemper forskinga medfører. Forskingsaktivitet som ikkje treng å lokalisast til eit verneområde, bør skje utanfor verneområdet.

Dispensasjon av omsyn til *"vesentlige samfunnsinteresser"* i naturmangfaldlova § 48 er ei vidareføring av tilsvarende dispensasjonsheimel i verneforskrifta. Dette gjeld tiltak der heilt

særskilde forhold føreligg, jf omgrepet "vesentleg", og er primært berre aktuelt for tiltak av nasjonal interesse. Døme kan vere ledd i nasjonalt viktig infrastruktur. I praksis er denne heimelen lite brukt, då ei forskriftsendring (med formell høyring) gjerne er eit betre alternativ. Generelt er slike tiltak lite aktuelle i sjøfuglreservata i Sogn og Fjordane.

Dispensasjon når "*sikkerhetshensyn gjør det nødvendig*" er ein ny heimel i naturmangfaldlova. Det vert her sikta til m.a. sikkerheit for liv og helse, smittsame sjukdommar frå dyr og sikkerheit mot omfattande og direkte skade på eigedom. Generelt er slike sikringstiltak lite aktuelle i sjøfuglreservata i Sogn og Fjordane.

6.3 Sakshandsaming ved dispensasjonssøknader

Søknader om dispensasjon frå verneforskrifta skal vere skriftleg og sendast (som brev eller e-post) til forvaltningsstyresmakta (Fylkesmannen i Sogn og Fjordane), som avgjer om det skal gjevast løyve. Det kan berre gjevast dispensasjon dersom det finst heimel for det i verneforskrifta eller i § 48 i naturmangfaldlova.

Naturmangfaldlova § 48 inneheld særskilde krav til søknader og grunngjeving av dispensasjonar gitt etter dei generelle dispensasjonsreglane. Det går fram at søknader skal innehalde nødvendig dokumentasjon om verknaden tiltaket vil få for verneverdiane. Dispensasjonsvedtak skal innehalde ei grunngjeving som viser korleis forvaltningsstyresmakta har vurdert verknadane som dispensasjon kan få for verneverdiane, og kva vekt det er lagt på dette.

Ved vurderingar som har bakgrunn i verneforskrifta skal bakgrunnen for opprettinga av verneområdet tilleggast stor vekt. Dersom det er knytt usikkerheit til kva verknader eit tiltak kan få for naturmiljøet/verneverdiane, vil føre-var-prinsippet bli tillagt stor vekt, særleg dersom det er snakk om moglege irreversible verknader. I naturmangfaldlova §§ 8-12 er det, i tillegg til føre-var-prinsippet, fastsett fleire prinsipp som skal brukast ved handsaming av enkeltsaker.

Når det vert gitt løyve til tiltak eller aktivitetar i naturreservat blir det vanlegvis knytt vilkår til løyvet, for m.a. å motverke moglege skadeverknader. Skriftleg løyve skal takast med ved opphald/ferdsel i verneområdet, og kunne visast fram på førespurnad. Ein enkel rapport om tiltaket skal sendast til Fylkesmannen i ettertid, slik at forvaltningsstyresmakta får oversikt over tiltak som er gjennomførde i verneområdet.

Dersom dispensasjon vert gitt, vil dispensasjonen berre gjelde i forhold til verneforskrifta. Den som får løyvet må sjølv sørge for å avklare tiltaket med eventuelle andre styresmaketer og grunneigarar.

Fylkesmannen si avgjerd på søknad om dispensasjon kan klagast inn for Direktoratet for naturforvaltning (DN) av partar i saka eller andre som har rettsleg klageinteresse, med ein frist på tre veker. Klagen skal sendast til Fylkesmannen, som også kan gje nærare opplysningar om klagerett og rett til å sjå saksdokument. Dersom Fylkesmannen ikkje tek klagen til følgje vert saka send vidare til DN for endeleg avgjerd.

6.4 Skilting og informasjon

For å unngå ulovleg ferdsel og ilandstiging i naturreservata er det sett opp skilt på stader der det er naturleg å legge til med eller dra opp båt. Det står i dag eit naturreservatskilt og eit skilt om ferdselsforbod i hekketida (på same stolpe) på kvar av dei tre holmane. Det er viktig at desse skilta er på plass, og at dei raskt blir erstatta med nye dersom dei blir borte.

Med ein stadig veksande privat småbåtflåte på kysten og i fjordane, er det viktig å informere sjøfarande om vernet og om ferdselsforbodet i hekketida. Vi ser det også som eit mål å informere om fuglelivet og naturkvalitetane i sjøfuglreservata. Fylkesmannen vil utarbeide informasjonsplakatar om naturreservatet med m.a. kart, foto og vernereglar, til å hengje opp på plassar der båtfolk ferdest (t.d. småbåthamna/kaia i Eikefjord).

Skilt på Notaholmen. Foto: Heidi Sandvik

Det er tidlegare utarbeidd ein informasjonsfoldar om sjøfuglreservata i Sogn og Fjordane, med kart og informasjon om vernereglar m.m. Denne foldaren kan ein få tilsendt ved å kontakte Statens naturoppsyn i Florø. På nettstaden "Miljøstatus i Sogn og Fjordane" (www.sognogfjordane.miljostatus.no), under "naturområde", finn du også informasjon om alle sjøfuglreservata og andre verneområde i fylket.

6.5 Ilandstiging i hekketida - rapportering

Når det blir gitt dispensasjon som omfattar ilandstiging i eit sjøfuglreservat blir det normalt stilt krav om rapport i ettertid, for at Fylkesmannen skal få ei best mogleg oversikt over aktiviteten i området. Dette er særleg viktig ved løyve til ferdsel i hekketida, sidan uroing i hekketida kan føre til dårleg hekkeresultat. Informasjon om ilandstiging/ferdsel er såleis viktig for å kunne vurdere og forstå årsakssamanhengar og svingingar i hekkesuksessen for enkeltområde.

For ilandstiging som er heimla i verneforskrifta del V (som det ikkje er krav om søknad for), t.d. tilsyn med sau på beite eller drift av fyrlykta, er det ikkje rapporteringskrav. For å få til ei best mogleg forvaltning av verneverdiane, er det likevel ønskjeleg for Fylkesmannen å få informasjon om all ilandstiging i hekketida. Det er nok med ein enkel rapport om føremålet med ilandstiginga, dato, klokkeslett, lengda på opphaldet og gjerne vêrforhold. Det er også ønskjeleg med melding om andre spesielle tilhøve som vert lagt merke til, t.d. verneskilt som er borte, mink som gjer skade, ulovleg ferdsel m.m. Slike opplysningar kan vere til stor hjelp i forvaltningsarbeidet.

Ilandstiging bør så sant det er mogleg skje utanom hekketida. Når det likevel

er nødvendig å gå i land i hekketida, og ein har løyve til dette, ser vi det som ønskjeleg at det skjer på dagar og tider på døgnet då vêret og temperaturen er slik at ein unngår nedkjøling (kald vind/låg temperatur) eller overoppheiting (varmt og solsteik) av egg og fugleungar. Ilandstiging i hekketida bør uansett vere så kortvarig som mogleg, ideelt sett ikkje meir enn eit kvarters tid..

6.6 Statens naturoppsyn - kontaktinformasjon

Naturoppsynet gjer ein viktig jobb med m.a. informasjons-, oppsyns-, registrerings-, dokumentasjons- og skjøtselsarbeid i sjøfuglreservata. Hovudkontoret til SNO ligg i Trondheim, med adresse Tungasletta 2, 7485 Trondheim, og telefonnummer 73 58 09 25. SNO har ca. 50 lokalkontor spreidd over heile landet. Det er lokalkontoret i Florø, ved Tore Gundersen, som har sjøfuglreservata i Sogn og Fjordane som ansvarsområde. Adressa er SNO Florø, Kinnveien 26, 6900 Florø, e-postadressa er tore.gundersen@dirnat.no og telefonnummeret 57 74 18 92 / 970 05 288.

7 Kjelder

Direktoratet for naturforvaltning 2001. Forvaltning av verneforskrifter, Rundskriv november 2001 Naturvernloven.

Direktoratet for naturforvaltning. Håndbok 17-2001 Revidert 2008 Områdevern og forvaltning.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane 1991, Verneplan for sjøfugl, Delplan 5; Sogn og Fjordane, Fylkesmannen si tilråding etter endeleg lokal høyring m. m

Godø, G. 1982. Sjøfuglregistreringar i Sogn og Fjordane sommaren 1982. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

Godø, G. 1983. Sjøfuglregistreringar i Sogn og Fjordane sommaren 1983. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavingdelinga.

Godø, G. 1984. Rapport frå sjøfuglregistreringane i Sogn og Fjordane sommaren 1984. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavingdelinga.

Godø, G. 1991. Verneplan for sjøfugl, delplan 5: Sogn og Fjordane. Miljøverndepartementet og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

Godø, G. 1995. Registrering av sjøfugl i Sogn og Fjordane i 1994 og 1995. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavingdelinga.

Godø, G. 2000. Registrering av kyst- og sjøfuglbestandar og tilstandsvurdering av sjøfuglreservat i Selje, Vågsøy, Bremanger, Flora og Askvoll kommunar 01.-16.06.2000. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavingdelinga.

Larsen, B.H. 2006. Sjøfuglregistreringer på Vågsøy i Sogn og Fjordane i perioden 1999-2006. Miljøfaglig Utredning Rapport 2006:74.

Larsen, T. 2005a. Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2003 og 2004. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 6-2005.

Larsen, T. 2005b. Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2005. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 11-2005.

Larsen, T. 2006. Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2006. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 5-2006.

Larsen, T. 2007. Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2007. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 5-2007.

Larsen, T. 2008. Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2008. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 8-2008.

Lov 1970-06-19 nr. 63: Lov om naturvern. Miljøverndepartementet

Lov 2009-06-19 nr 100: Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Miljøverndepartementet.

Lovdata, 18.02.2005. Forskrift om velferd for småfe. Landbruks- og matdepartementet.

Miljøverndepartementet 1999. St. meld. nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona. Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinæringane.

Miljøverndepartementet, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane 1991, Verneplan for sjøfugl delplan 5: Sogn og Fjordane 1991

Miljøverndepartementet 1993. Kongeleg resolusjon, Verneplan for sjøfugl i Sogn og Fjordane

Måren I.E & Ekelund, K. 2005. Einstape – hvordan bekjempe den i kulturlandskapet. Blyttia 147-155.

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M. 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Kap. 10 Kystlynghei. Landbruksforlaget 1999.

TemaNord 2008. Vest-Nordiske sjøfugler i et presset miljø. Rapport fra en nordisk workshop Torshavn, Færøyene 26-29. september 2007. TemaNord 2008:573.

Steinar Hovland, grunneigar (munnleg kommunikasjon med Heidi Sandvik).

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg I - Verneforskrifta

Forskrift om vern av Eikefjordholmene naturreservat, Flora kommune, Sogn og Fjordane.

Fastsett ved kgl.res. av 28. mai 1993. Fremja av Miljøverndepartementet. Endret 13. april 1994 nr. 568.

I

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23 er holmane Kvalvikeholmen, Middagsholmen, Notaholmen og omliggande sjøareal, i Flora kommune i Sogn og Fjordane fylke verna som naturreservat ved kgl.res. av 28. mai 1993 under namnet Eikefjordholmene naturreservat.

II

Det verna området femner om delar av følgjande gnr./ bnr.: 50/1, 52/1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 19, 53/1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 22, 54/1, 2, 3, 55/2, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 29, 34, 36.

Reservatet dekkjer eit areal på om lag 110 da, av dette er om lag 24 da landareal.

Grensene for reservatet er vist på kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet januar 1993. Kartet og verneforskrifta er arkivert i Flora kommune, hos fylkesmannen i Sogn og Fjordane, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

Dei nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkast i marka der dei går over land, og knekkpunkta bør koordinatfestast.

III

Føremålet med vernet er å gje sjøfuglane gode og trygge livsvilkår, og å ta vare på ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl med naturleg tilhøyrande vegetasjon og dyreliv.

IV

For reservatet gjeld følgjande reglar:

1. All vegetasjon i vatn og på land er verna mot alle former for skade og øydelegging. Nye planteartar må ikkje innførast.
2. Dyre- og fuglevivet, herunder reirplassar og hiområde er verna mot skade og øydelegging.
Bruk av skytevåpen er forbode. Hundar skal haldast i band. Utsettjing av vilt er forbode.
3. Det må ikkje setjast iverk tiltak som kan endre dei naturlege tilhøva, som t.d. oppføring av bygningar, brygger, anlegg og faste innretingar, havbruksanlegg, opplag av båtar o.l., framføring av nye luftleidningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse over eller under havflata, tømning av avfall, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte ureiningstilførsler og bruk av kjemiske middel. Opplistinga er ikkje fullstendig.
4. I tida frå og med 1. april til og med 31. juli er det i reservatet forbod mot ilandstiging og ferdsel på alt landareal, inkludert øyar, holmar og skjer, og i ei sone ut til omlag 50 meter frå land. Båtcamping og sportsdykking i 50 m sona, camping, teltslåing og oppsetjing av kamouflasjeinnretingar for fotografering er forbode.
5. Lågtflyging under 300 m er forbode.

V

Reglane i punkt IV er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær, operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyn-, skjøtsel- og forvaltningsverksemd.
2. Drift og vedlikehald av Kystverket og Televerket sine anlegg, eksisterande kraftliner og sjøkablar og ferdsel i samband med dette.
3. Tradisjonelt saubeite, og naudsynt ferdsel i samband med tilsyn av beitedyr, gjødsling av beite og vedlikehald av eksisterande gjerde m.v.
4. Allmenn ferdsel i oppmerka skipslei og naudsynt ferdsel med båt i samband med yrkesfiske for manntalsførte fiskarar med fiskeregistrerte båtar, og grunneigarar/heimelshavarar i samband med utøving av gjeldande fiskerettar i tida med ferdselsforbod.
5. Bær-, sopp- og blomsterplukking utanom tida med ferdselsforbod.
6. Fiske, og fjerning av marine, virvellause dyr for hand, etter gjeldande lover og forskrifter når utøvaren ikkje er omfatta av ferdselsforbodet.

0 Endret 13. april 1994 nr. 568.

VI

Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til:

1. Felling av vilt som valdar vesentleg skade.
2. Rydding av vegetasjon m.v. når det ikkje strir mot føremålet med vernet og er i samsvar med godkjent forvaltningsplan.

VII

Forvaltningsstyresmakta, eller den som forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med føremålet med vernet. Det kan utarbeidast forvaltningsplan, som skal innehalde nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtselstiltaka.

VIII*

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå verneforskrifta når føremålet med vernet tilseier det, for vitskaplege granskingar, arbeid av vesentleg verdi for samfunnet og i andre særskilde høve når det ikkje strir mot føremålet med vernet.

IX

Forvaltninga av verneforskrifta er lagt til fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

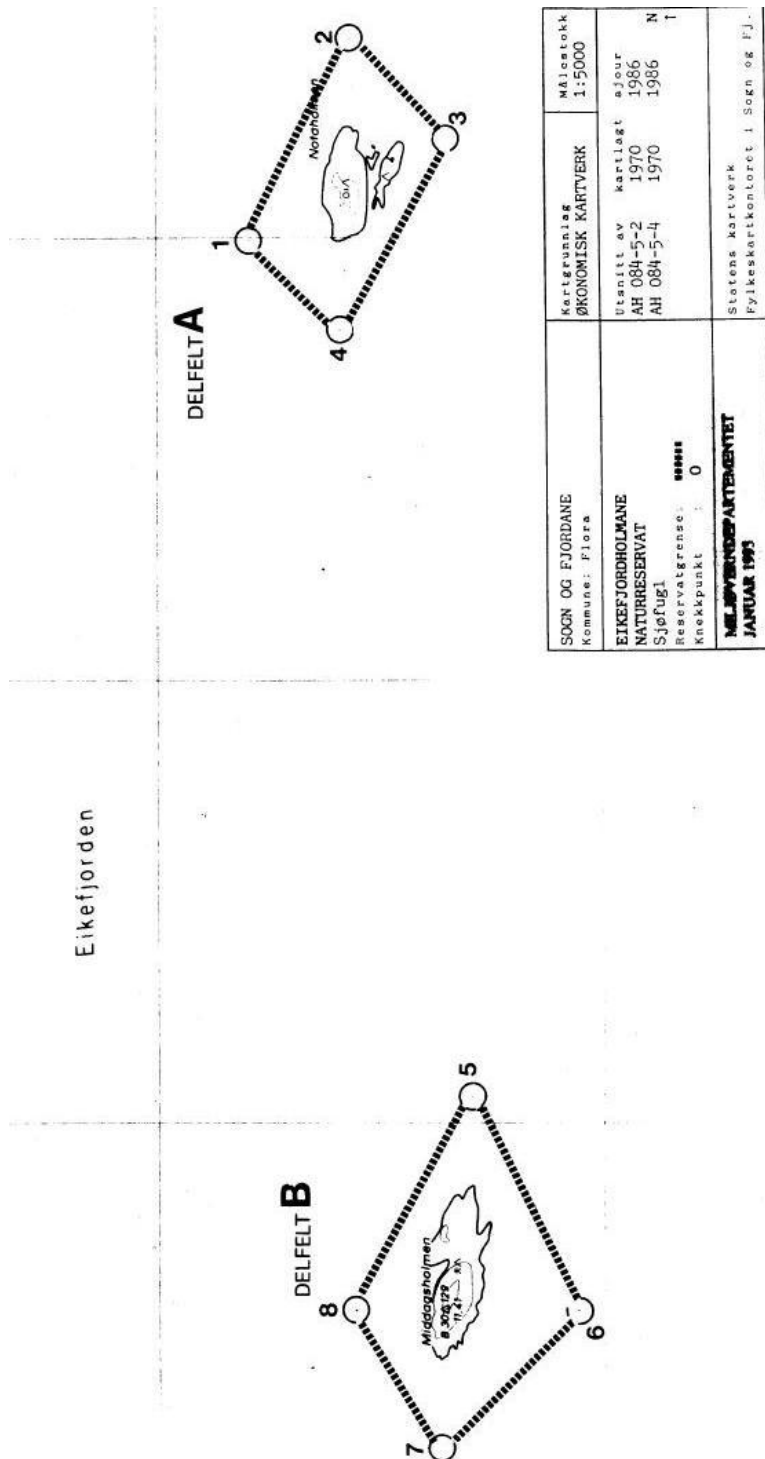
X

Denne forskrifta tek til å gjelde straks. Samstundes oppheves forskrift av 20. mars 1953 om fredning av alt fugleliv, egg og unger på fugleberget Einevarden i Vågsøy kommune.

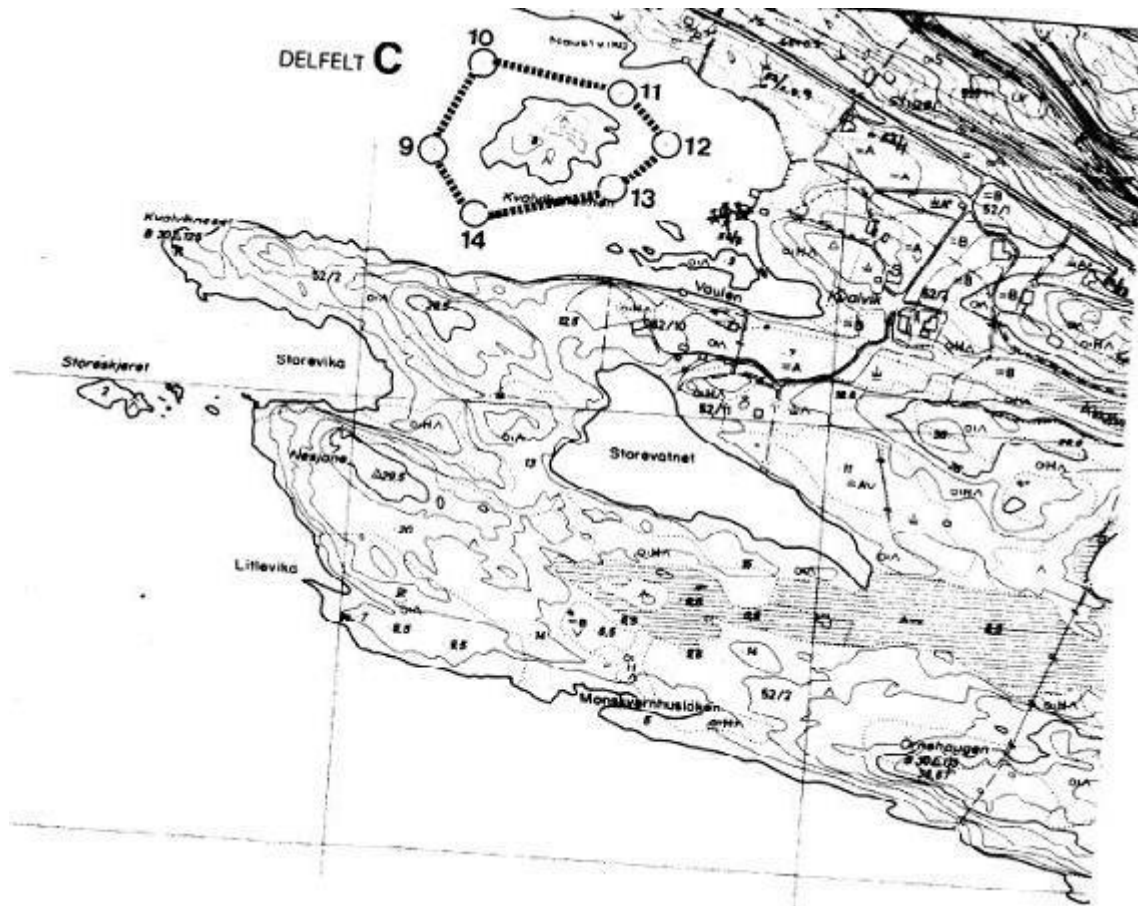
* *Naturmangfaldlova § 48 gjeld i staden for den generelle dispensasjonsheimelen (VIII) i denne forskrifta. Sjå kapittel 6.2. i denne rapporten for meir informasjon om dette.*

8.2 Vedlegg II – kart som viser vernegrensene

Delfelt A viser Notaholmen, delfelt B Middagsholmen og delfelt C (eiga side) Kvalvikeholmen. Kopien av vernekartet er ikkje i rett målestokk.

Delfelt C: Kvalvikeholmen

Rapportane finn du på Miljøstatus: <http://sognogfjordane.miljostatus.no>

2008:	
1-2008	Forvaltningsplan Vestnorsk fjordlandskap, delområde Nærøyfjorden . ISBN 978-82-91031-92-7
2-2008	Stølane i Mørkridsdalen - Far etter folk . ISBN 978-82-91031-97-2 (Stor fil, 40 MB)
3-2008	Kloppemyrane naturreservat i Gloppen kommune . Forvaltningsplan. ISBN 978-82-91031-98-9
4-2008	Prosjekt Opne landskap . Sluttrapport for hovudprosjektet, mars 2005 - april 2008. ISBN 978-82-91031-99-6
5-2008	Rettleiingshefte for utsiktsrydding langs veg , Prosjekt Opne landskap 2005 – 2008. ISBN 978-82-92777-00-8
6-2008	Rettleiingshefte for landskapspleie med geit og kje , Prosjekt Opne landskap 2005 - 2008. ISBN 978-82-92777-01-5
7-2008	Prøvefiske i 26 vatn og ei elv i Sogn og Fjordane i 2007 . ISBN 978-82-92777-02-2
8-2008	Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2008 . ISBN 978-82-92777-03-9
2008	Olivinskogene i Norge . Rapport 2008:06 gir ei oppsummering av status og verdi. Den er utgjeven i samarbeid med Fylkesmannen i Møre og Romsdal.
2007:	
1-2007	Utgår
2-2007	Forvaltningsplan Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde . ISBN 82-91031-93-2/ISBN 978-82-91031-93-4
3-2007	Verneframlegg for Krakksfjellet naturreservat . ISBN 82-91031-94-0/ISBN 978-82-91031-94-1
4-2007	Prøvefiske i 14 regulerte vatn i Sogn og Fjordane i 2006 . ISBN 82-91031-95-9/ISBN 978-82-91031-95-8
5-2007	Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2007 . ISBN 82-91031-96-7/ISBN 978-82-91031-96-5
2006:	
1-2006	Bygder i Sogn og Fjordane - tilstandsanalyse 2005 . ISBN 82-91031-87-8
2-2006	Framlegg til verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane . ISBN 82-91031-88-6
3-2006	Fisk i regulerte vassdrag . Sluttrapport 2001 - 2004. ISBN 82-91031-89-4
4-2006	Ungfiskregistreringar i Lærdalselva hausten 2005 . ISBN 82-91031-90-8
5-2006	Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane 2006 . ISBN 82-91031-91-6
2005:	
1-2005	Endringer i vegetasjonen (suksesjoner) i Flostranda naturreservat, Stryn . ISBN 82-91031-70-3
2-2005	Forvaltningplan for Nærøyfjordområdet; Verdsarvnominasjon: Vestnorsk fjordlandskap, Nærøyfjorden (framlegg) ISBN 92-91031-71-1
3-2005	Vern av Statskog SF sin grunn. Område i Sogn og Fjordane fylke. Luster allmenning . ISBN 82-91031-73-8
4-2005	Biologiske undersøkingar i Utladalen landskapsvernområde. Vedboande sopp på furu i Vettismorki. Lav og mose i edellauvskog i Utladalen. ISBN 82-91031-74-6
5-2005	Prosjekt Kulturlandskap og attgroing . ISBN 82-91031-75-4
6-2005	Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane i 2003 og 2004. Hekkefuglteljingar i sjøfuglreservata . ISBN 82-91031-76-2
7-2005	Prøvefiske i 16 regulerte vatn i Sogn og Fjordane i 2004 . ISBN 82-91031-77-0
8-2005	Ungfiskregistreringar i åtte regulerte elvar i Sogn og Fjordane i 2004 . ISBN 82-91031-78-9
9-2005	Sluttrapport - Naturbruksprosjektet . ISBN 82-91031-79-7
10-2005	Det moderne klyngetun - buplass for fleire enn bønder . ISBN 82-91031-80-0
11-2005	Sjøfuglteljingar i Sogn og Fjordane 2005 . ISBN 82-91031-81-9
2004:	
1-2004	Utviding av Stølsheimen landskapsvernområde med Finden og Finnefjorden . ISBN 82-91031-66-5
2-2004	Prøvefiske i 18 regulerte vatn og ei elv i Sogn og Fjordane i 2003 . ISBN 82-91031-67-3
3-2004	Ungfiskregistreringar i fire regulerte elvar i Sogn og Fjordane i 2003 . ISBN 82-91031-68-1
2003:	
1-2003	Naturfaglege registreringar innanfor planlagde Ålfotbreen landskapsvernområde . ISBN 82-91031-59-2
2-2003	Strandsonerettleiar. Strandsona - ein felles ressurs! ISBN 82-91031-60-6
3-2003	Framlegg til Bleia naturreservat. Bleia-Storebotn landskapsvernområde . ISBN 82-91031-61-4
4-2003	Skjøtselsplan for Findabotten i Stølsheim landskapsvernområde . ISBN 82-91031-62-2
5-2003	Prøvefiske i 23 regulerte vatn i Sogn og Fjordane i 2002 . ISBN 82-91031-63-0
6-2003	Ungfiskregistreringar i sju regulerte elvar i Sogn og Fjordane i 2002 . ISBN 82-91031-64-9
7-2003	Verneframlegg for Ålfotbreen landskapsvernområde. Høyringsutkast. Del 1, del 2, del 3, del 4, del 5 . ISBN 82-91031-65-7